

Toidujulgeoleku aastaraamat 2026

Downloaded 21.04.2026

Viimati uuendatud 08.04.2026

Sisukord

Eessõna	3
Ükski toiduvaru pole piisavalt suur, seetõttu peame toetama riigisisest toidutootmist	4
Kütitud metssealiha jaoks käivitas riik konservide kokkuostu meetme	7
Inimeste ja loomade tervist puudutavad kriisid ei tohi ohtu seada meie toidujulgeolekut	9
Taimede hea tervises seisund aitab vähendada sõltuvust impordist	13
Aasta toidutootmises, põllumajanduses ja ekspordis oli stabiilne	17
Põllumajandustootjate koostöö areneb ja Eesti toidu populariseerimine on oluline, kuna maailma kaubanduspoliitika aasta oli pingeterohke	27
Toimused olulised muudatused nii kalavarude kasutamisega seotud andmevahetuses kui ka varude seisus	34
Tasakaalus piirkondlik areng ja tugevad keskused on Eesti kriisikindluse ja julgeoleku tagatis	37
Strateegilise partnerluse arendamine on tähtis meile nii Euroopa Liidus kui väljaspool ...	43
Poliitikakujundamise jaoks vajalikud uuringud muutuvad teadmus- ja analüüsipõhisemaks	45
Ühistransport võimaldab elanikele ligipääsu vajalikele teenustele ja töökohtadele	48
Valdkondlikud andmeallikad	51

Eessõna

Hea lugeja

Toidujulgeolekust räägitakse tihti nii, nagu see tähendaks peamiselt hoidiseid keldris ja konserve ladudes. Tegelikult algab toidujulgeolek meie põllult, laudast, merelt ja tööstusest. Kui tootmine seiskub, tööstus satub raskustesse või kaup ei liigu, ei tee ükski varu seda puudujääki olematuks.

Riigil endal ei ole põlde ega karju. Riik ise ei tooda toitu – selle eest hoolitsevad põllumehed, kalurid, toidutööstused ja kaupmehed. Kui toidutootmise võimekus käest lasta, ei ehita seda kriisi ajal kiiresti uuesti üles. Just seepärast ei ole toidujulgeolek ainult põllumajanduse või maaelu küsimus. See on riigi võime oma rahvast ära toita.

2025. aasta näitas kriiside ajastul, kui habras võib kindlustunne olla. Sigade Aafrika katku tõttu hukati või hukkus Eestis üle 62 000 kodusea. See on ligi kolmandik meie koduseapopulatsioonist. See taud ei puuduta ainult ühte loomakasvatustootmisharu, vaid ka sellega seotud valdkondi. Sealihaga isearustus langes ühe aastaga järsult ja näitab, kui kiiresti võib lüüa kõikuma terve ahel. Suurt ohtu kujutavad ka linnugriip, suu- ja sõrataud ning teised ohtlikud loomahaigused.

Toidujulgeolek ei sõltu ainult saagi kogusest ja selle hinnast. See sõltub lisaks ka ilmast, toidu tootmiseks vajaminevast energiast, logistikast, töötlemisest, inimeste oskustest, ja sellest, kas ettevõtjal on teadmisi ja vahendeid investeerida. Kui on liiga palju piiravaid reegleid ja tegutsemisruumi jääb väheks, siis jäävad vajalikud sammud tegemata. Seeläbi nõrgeneb tootmine, nõrgeneb tööstus, ja koos sellega nõrgeneb lõpuks ka riik.

Riik peab ette mõtlema ja tegema ettevalmistusi. Kriisiks valmistumine toimub rahuajal, aga kriisi korral on ühtemoodi vajalikud nii toiduvaru kui ka kriisipood. Toiduvarusid on hea omada mitmel tasandil. Läbi tuleb mõelda ka see, kuidas toit liigub siis, kui elektrit ei ole, kui side on katkenud või tavapärane kaubandus ei toimi. Aga ka erinevatest abinõudest ei piisa, kui kohalik tootmine ja töötlemine enam toitu ei anna.

Toidujulgeoleku põhimõte on lihtne. Eesti peab suutma enda inimesi, igaühte, toita ka siis, kui ajad on halvad. See eeldab tugevat kohalikku tootmist, toimivat toidutööstust, mõistlikke reegleid ja valmisolekut teha õigeid otsuseid õigel ajal. Selle aastaraamatu lehekülgedelt saab ülevaate tööst, mida oleme selle nimel teinud.

Hendrik Johannes Terras
regionaal- ja põllumajandusminister

Ükski toiduvaru pole piisavalt suur, seetõttu peame toetama riigisisest toidutootmist

2025. aasta lõppes ja 2026. aasta on alanud globaalse julgeoleku kontekstis selliselt, mida ajalooraamatutes hakatakse kirjeldama kui murdepunkti.

Reeglitel ja polaarsusel põhinev maailmakord on lõppenud. Pärast teist maailmasõda üles ehitatud julgeolekuarhitektuur, mis tugines transatlantilistele suhetele, rahvusvahelisele õigusele ja riigi suveräänsuse tingimusteta austamisele, on lagunened või vähemalt kiiresti lagunemas.

Seda rõhutati korduvalt ka 2026. aasta jaanuaris Davosis toimunud Maailma Majandusfoorumi tippkohtumisel.

Uued lahendused ei ole end veel paika loksutanud. Senise kahepooluselise maailmakorra asemel ennustatakse regionaalsete liitude tähtsuse tõusu, mitmepooluselisuse teket. Suured liitlassuhted on ülevaatamisel.

Pole selget piiri põllumajanduspoliitika (toidu tootmise poliitika) ja riigikaitsepoliitika (toidu varustuskindluse tagamise poliitika) vahel

Vaata lisaks
[Toidu varustuskindluse strateegia 2023+](#)

Toidujulgeolek

tähendab, et kõigil inimestel on igal ajal füüsiline, sotsiaalne ja majanduslik juurdepääs piisavale, ohutule ja toitvale toidule, mis vastab nende toidueelistustele ja toitumisvajadustele, et elada aktiivset ja tervislikku elu

Toidu varustuskindlus

riigi funktsioon tagada elanikkonna toiduga varustus kriisis ulatuses, mis on vajalik elaniku esmavajaduse rahuldamiseks (peab olema tagatud nii tsiviilkriisi kui sõja ajal)

Toidu tarneahel

see hõlmab toidu esmatootmist, töötlemist, jaekaubandust ja neid ühendavat logistikat ja laondust

Isevarustus

näitab, kui suures mahus katab siseriiklik toidu tootmine tegelikku tarbimist toiduainete gruppide kaupa

Joonis: toidusektoriga seotud peamised mõisted

Vaata lisaks:

toidu varustuskindluse strateegia 2023+

Toidujulgeoleku kontekstis tähendab see eelkõige seda, et pikad tarneahelad on haavatavad; toitu ja energiat kasutab meie idanaaber relvana juba praegu. Näiteks rünnatakse Ukraina murdmiseks tsiviilkaubasadamaid ja seal asuvaid välisriikide kaubalaevu, blokeeritakse mereteid ja kaubatarneid, sealhulgas viljatransporti, mis on Ukraina üks olulisi sissetulekuallikaid. Sarnaseid näiteid on ka tuua ka teistest maailma piirkondadest. Isegi kui riik ei ole ise vahetu vaenutegevuse sihtmärk, võib aastaid purunematuna tundunud tarneahel katkeda.

Kuigi saame endiselt toetuda ja panustada Euroopa Liidu siseturule, siis julgeolekuohud võivad meid sellest periooditi välja lõigata. Seetõttu peame kiiresti ja jõuliselt looma Eestis kohapeal toimiva ja eelkõige toimepideva süsteemi, mis suudaks rahvast ära toita ka pikema kriisi ja isoleerituse ajal.

Meie isevarustatust ja tootmise struktuuri vaadates võib väita, et isolatsioonis suudaksime toita oma rahvast piisavas mahus, päriselu muidugi nii lihtne ei ole, sest pikkade julgeolekukriisidega kaasnevad lisaks füüsilisele isoleeritusele ka tõsised häired elektriga varustamises ja teiste elutähtsate teenuste toimimises. Selleks peab valmis olema ka toidu tootmisel ja jaotamisel.

Eelmisel aastal andsime koos jaekaubandusettevõtetega ja ASiga Eesti Varude Keskus suure panuse kriisikindluse tagamisse. Nüüdseks on üle Eesti juba loodud üle 80 toimepideva nn **kriisipoe**, mis suudavad tegevust jätkata ka pikaajaliste elektrikatkestuste korral ja kus pangakaardiga saab toidu eest tasuda ka siis, kui andmesideühendus pangaga puudub. Kriisipoodide loomise protsess jätkub. 2026. aasta lõpuks oleme saavutanud meile valitsuse poolt seatud eesmärgi – 110 toimivat kriisipoodi – ning jätkame ühiselt selle ahela kriisikindluse parandamist.

2026. aastal ootab ees pikk protsess – **tööstuste toimepidevuse tõstmine** samade põhiohtude vastu. Eestis peab toidutootmine piisavas mahus säilima nii elektrisüsteemi saartalituse kui ka raskete ja pikaajaliste häirete korral. Selleks on vaja nii autonoomseid energialahendusi kui ka piiriülesest kaubavahetusest sõltumatute varude suurendamist. Riskid on väga suure mõjuga (ehkki mitte tingimata võrdse esinemistõenäosusega) ning vajavad maandamist. Samuti on need riskid väljumas ettevõtja äririskidest, mis tähendab, et riik peab nende maandamiseks oluliselt rohkem panustama. Riigil endal pole ei piimafarmi ega juustutehast; ometi vajame seda, et need kriisis toimiksid.

Kriisivalmiduse tõstmiseks oleme alustanud regionaalse kriisikoostööga esmalt Lāti ja Leeduga. Toidu väärtusahelad on piirideülesed ning kriisis tuleb tagada toidu liikumine ühest ahela osast teise ka siis, kui piim lüpstakse Eestis, tehakse juustuks Lätis ja müüakse maha Leedus.

Samuti oleme käivitanud **välise toiduabi** saamise protsessi olukorraks, kui kõik mainitud lahendused on end ajutiselt ammendanud (tootmine seisab; otsas on kommertsvarud, kodused varud ning riigivarud).

Toidu liikumine inimesteni peab olema tagatud seni, kuni tootmis- ja tarneahel seda ülesannet taas täita suudab.

2025. aastal panime paika **riigi toiduvarude kasutusele võtmise protsessi**, sealhulgas teabekanalid, näitajad, otsustuspunktid. See tagab selguse, millisel hetkel me teame, et on aeg võtta kasutusele riigi tegevusvaru, ning selle, kuidas me seda teeme – kes vastutab mille eest. Sel aastal harjutame kogu protsessi õppuse käigus päriselt läbi, reaalse kauba jõudmisega inimesteni. Teeme seda koos ASiga Eesti Varude Keskus.

2025. aastal toimus esmakordne toidu jaekaubanduse tarneahela kriisikindlusele keskendunud lauaõppus „Paindlik ahel“, mille eesmärk oli hinnata riigi ning kriisipoodide ja jaekettide koostöös toidu kättesaadavuse tagamise võimalusi hübriidsõja tingimustes ning eskaleerivas julgeolekulukorras. Õppus andis esimest korda tervikliku ülevaate jaekaubanduse toimepidevust mõjutavatest kitsaskohtadest ning lõi aluse edasiseks koostööks ja regulatiivsete lahenduste arendamiseks.

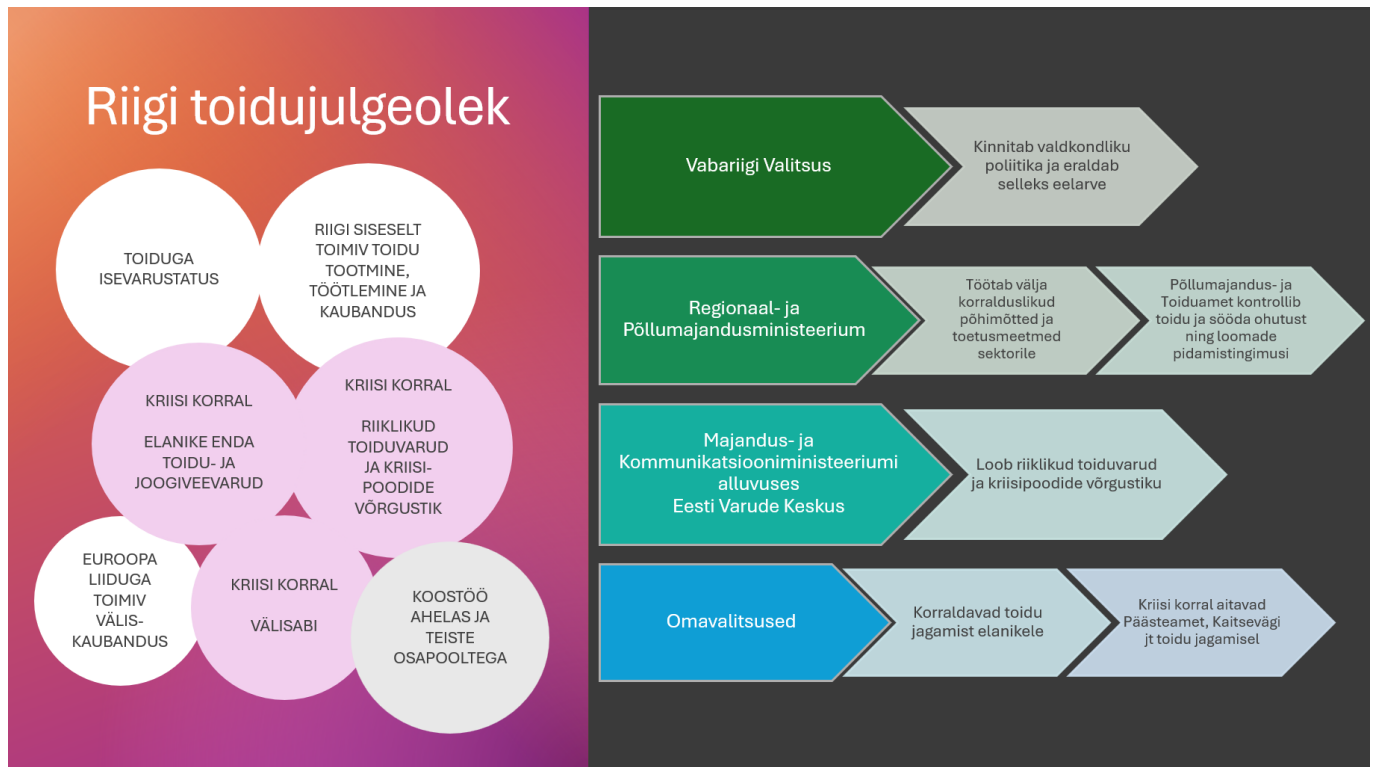
Õppus võimaldas ettevõtjatel paremini tunnetada oma haavatavusi sellises stsenaariumis ning luua neile reageerimiseks parem valmidus. Riigi poole pealt õppisime, et oluline on pidev suhtlus ja teabevahetus ettevõtjatega ning et ettevõtjad on oodatust paindlikumad erakorralistes olukordades uusi lahendusi kasutusele võtma. Samuti tõdesime, et põhilised suured riskid on vedelkütuse kättesaadavus, mõnes ahela lülis ka andmeside ja elektrivarustuse toimimine. Päris palju oli juba tehtud ettevalmistusi sarnasteks kriisideks.

Kohalike omavalitsuste suunalistest tegevustest toimus toiduvaru kasutuselevõtu skeemi tutvustus koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga; kaasatud olid ka Sisekaitseakadeemia, AS Eesti Varude Keskus ja Päästeamet. Protsessi tutvustati kohalike omavalitsuste esindajatele kõigis Päästeameti nelja piirkonna regionaalses kriisikomisjonis, samuti Kagu-Eesti kriisiseminaril.

Kriisis on kohalikel omavalitsustel kandev roll andmete kogumisel ja edastamisel, kui nende territooriumil on näiteks ulatusliku evakuatsiooni tõttu oluliselt suurenenud inimeste hulk ja olemasolevad toiduvarud on ammendumas. Sellises olukorras toiduvaru kasutuselevõtu protsessi algatamiseks edastavad nad vajaliku teabe ja käivitub protsess, mille viimane etapp ehk toiduvaru jagamine on kohalike omavalitsuste endi korraldada.

Toidu varustuskindluse tagamine on jätkuv strateegiline tegevuste jada, mis tugineb **toidu varustuskindluse strateegias** kirja pandud ohtude maandamiseks vajalikule tegevuskavale.

Inimeste toiduga tagamist pikas kriisis ei ole võimalik saavutada ilma kohapealse tugeva tootmiseta. See tähendab, et toidujulgeolek toetub elujõulisele ja toimepidevale kohalikule põllumajandusele ja toidutööstusele. Ükski toiduvaru ei ole nii suur ja ükski välisabi lõpuni nii kindel, et seda fakti saaks ignoreerida. Seetõttu tuleb toidutootmise toetamist suunata ja suurendada. Eelmise aasta tasemele jäämisest ei piisa ja riigipoolse toetuse vähendamine paneks ohtu kogu rahva kriisivalmiduse.

Joonis: riigi toidujulgeoleku tagamine ja rollid

Viimati uuendatud 07.04.2026

Kütitud metssealiha jaoks käivitas riik konservide kokkuostu meetme

2025. aastal oli sigade Aafrika katku puhang meie vastutusvaldkonnas üks suurema mõjuga teemasid. Oluliseks riskiteguriks olid siinjuures metssead – nende arvukus kasvas kiiresti ning karjade omavahelised kontaktid suurendasid omakorda taudi levikut.

Selleks, et anda kütitud metssealihale kontrollitud ja nõuetele vastav väljund, toetada metsseapopulatsiooni vähendamist ning pidurdada taudi levikut, käivitas riik ennetusmeetme – metssealihast valmistatud konservide tootmise ja kokkuostu ning Trichinella uuringute kompenseerimise, eraldades Vabariigi Valitsuse reservfondist selleks 1 863 000 eurot.

Konservide meetme elluviimine

Konservitootmise käivitamiseks korraldasime kiireloomulise riigihanke. Tulenevalt Euroopa Liidu sigade Aafrika katku tõrje erimeetmetest saab metssealiha käidelda üksnes samas piirangutsoonis ja selleks määratud ettevõtetes. Seetõttu saime kaasata üksnes Eesti ulukiliha töötlevad ettevõtjad, kelleks osutusid AS Rannarootsi Lihatööstus, AS Linnamäe Lihatööstus ja OÜ Saare Uluk. Raamlepingute maksimaalne kogumaht on kuni 1 674 000 eurot ning lepingute raames on plaanis tellida orienteeruvalt 555 000 konservi.

Meede jätkub ka 2026. aastal kuni raamlepingu maksimaalse mahu täitumiseni. Tootjad on seejuures kinnitanud valmisolekut jätkata tellimuste täitmist.

Konservide kasutusse suunamine ja jagamise seis

Vabariigi Valitsus ülesandel pidime toodetud metssealihakonservid kasutusse suunama. Lähtusime põhimõttest, et konservid tuleb võimalikult suures ulatuses suunata riigisisesse kasutusse avalikes huvides. Rahvusvahelist toiduabi (nt Ukrainasse) käsitlesime eelkõige tagavaravariandina.

Koos Eesti Varude Keskusega hindasime, et konservid ei sobitu toiduvarude tavapärasesse

rotatsioonimudelisse, kuna neid ei saa kaubanduslikult turustada ega pidevalt roteerida. Lisaks saab neid tootjate juures hoida vaid piiratud aja, kuni kuus kuud pärast viimase tellimuse valmimist. Sotsiaalministeeriumiga koos leidsime, et üleriigilise toiduabi jaotuskanaliks sobib kõige paremini Eesti Toidupanga võrgustik ning Riigi Kaitseinvesteeringute Keskusega arutasime konserve riigikaitselist kasutust.

Seisuga veebruar 2026 üle antud metssealihakonservide kogused:

- ✓ Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse valitsemisele 102 528
- ✓ SA Eesti-Hollandi Heategevusfondile 111 376
- ✓ MTÜ Saaremaa Lasterikaste Perede Ühendusele lasterikaste perede toetamiseks Saaremaal 3579

Plaanime sarnast lähenemist rakendada ka 2026. aastal, võttes ühendust lasterikaste perede ühendustega üle Eesti ja pakkudes konserve lasterikaste perede toetamiseks.

Kokku tellisime 2025. aastal 255 437 konservi ning tänavu veebruari seisuga oli neist avalikku kasutusse suunatud 217 483 konservi (85% algsest tellimusest).

Viimati uuendatud 07.04.2026

Inimeste ja loomade tervist puudutavad kriisid ei tohi ohtu seada meie toidujulgeolekut

Eriti ohtlike loomataudide roll toidujulgeoleku pildis

2025. aasta oli eriti ohtlike loomataudide mõistes erakordne tervele Euroopale. Üle mitme aasta tõusis riskina pilti suu- ja sõrataudi (SST), mis levis, Saksamaal, Ungaris, Slovakkias ja detsembris ka Küprosel. Kui SST jõuab Eestisse oleks sellele meie põllumajandussektorile väga suur majanduslik mõju. Lisaks jõudsid 2025. aastal Eesti farmidesse linnugriip ja sigade Aafrika katk (SAK), mis tõid kaasa ulatuslikud majanduslikud kahjud, sh loomade hukkamise, tootmisseisakud ning kaubanduspiirangud. Ohtlike loomataudide seire ja bioturvalisuse nõuete järjepidev järgimine on kriitilise tähtsusega, et tuvastada

haiguspuhangud varakult ja piirata nende levikut. Süsteemne seire, kiire teavitamine ja tõhusad tõrjemeetmed vähendavad riskide realiseerumise tõenäosust ning aitavad kaitsta nii loomade heaolu kui ka toidutarneahela toimimist. SAK ja linnugripi puhanguteks tuleb olla valmis ka 2026. aastal.

2025. aasta Sigade Aafrika katku puhang

Sigade Aafrika katk on väga nakkav kodusigade ja metssigade viirushaigus, mida iseloomustab palavik, verejooksud, põletikulised muutused elundites ning suur suremus. Tegu on suurt majanduslikku kahju põhjustava eriti ohtliku loomataudiga. Meie lähiriikidest on katk levinud nii Lätis, Leedus kui ka Poolas ning seda nii kodu- kui ka metssigadel. Lisaks on sigade Aafrika katku diagnoositud Hispaanias, mis on Euroopas ja ka maailmas suurim sealiha eksportija.

2025. aastal tuvastati Eestis 11 kodusigade taudikollet, mille tõttu hukati või hukkus kokku 62 027 looma ehk üle 30 protsendi meie koduseapopulatsioonist. Praeguste teadmiste ja prognooside põhjal langes Eesti sealihaga isevarustatus taudipuhangu mõjul 2025. aasta lõpuks arvestuslikult 60 protsendile või alla selle (2024. aastal 72 protsenti) ning järgmistel aastatel võib see tase langeda veelgi madalamale. Suur langus on tingitud Maag Agro Ekseko farmi emisekarjast pea 50 protsendi hukkamisest, mistõttu uusi pörsaid tuleb sektorisse peale vähem ning neid tuleb suurel määral importida.

Seakasvatusektori taasteplaani ning jahindussektori pika plaani väljatöötamine, mille said endale ülesandeks Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ning Kliimaministeerium Vabariigi Valitsuse istungil septembris 2025, on kriitilise tähtsusega Eesti toidujulgeoleku ja isevarustatuse tagamiseks.

Taudi tõrjumise senine kogukulu on 18 224 597 eurot; see summa sisaldab kompensatsiooni loomapidajatele, aga ka tegevusi taudi likvideerimiseks metsas ning sektori toetamiseks. Selle raha eest on tehtud järgmist:

- ✓ Metssealihakonservide kokkuost – kogusumma 1 674 000 eurot, mille eest saab tellida u 555 000 konservi.
- ✓ Trichinella-uuringute kompenseerimine jahimeestele – jätkame ka jahiaastal 2026/2027.
- ✓ Riigieelarvelised investeeringumeetmed – 1,5 miljonit eurot sigade Aafrika katku ennetamise investeeringutoetuse rakendamiseks põllumajandustootjatele ning 1,5 miljonit eurot täiendavateks investeeringutoetuseks seakasvatustevõtetele loomakasvatushoonete kasutuselevõtuks kriisi lahendamisel.
- ✓ Jahiulukite käitlemiskoha investeeringutoetus – meetme avame 2026. aasta teisel poolaastal.
- ✓ Investeeringutoetus põllumajandustootjatele eriti ohtliku loomataudi ennetamiseks ja bioturvalisuse tõstmiseks – meede avanes 2025. aasta teisel poolaastal.
- ✓ Matmispaikade ettevalmistus – tehtud on täiendavad keskkonnauuringud ja rajatud piirdeaed.
- ✓ Metsküla matmispaiga läheduses paiknevatele elamute juurde puurkaevude rajamine – meetme abil rajatakse majapidamistele puurkaevud koos vajalike seadmete ja veetorustikega majani.

Toidujulgeolek on enamat kui vaid kriisiaegne toimetulek

See tähendab pidevat tööd selle nimel, et kodumaine toidutootmine püsiks majanduslikult elujõuline ja tagaks Eesti rahvale piisava, ohutu ja tervisliku toidu.

Toiduohutus tähendab bioloogilise, keemilise või füüsikalise ohu vältimist ja vähendamist toidus. Toiduohutust mõõdame toiduohutuse baromeetriga, mis mõõdab üldist olukorda Eestis iga aasta põhiselt ja seda on võrreldud eelmise perioodiga. Eesmärgiks on, et see näitaja oleks vähemalt 100. Toiduohutuse baromeeter näitaja 2025.a on 103,91 ja võrrelduna eelmise perioodiga on näitaja tõusnud. Siiski on vaja tõsta käitlejate teadlikkust nõuetest ning hoida probleemsemad valdkonnad nagu ennetavad meetmed, toidualane teave ja e-kaubandus suuremas järelvalvefookuses. Hea toiduohutuse olukorra säilitamiseks on oluline tagada riigi suutlikkus tegeleda tõhusalt toiduohutuse järelvalvega, sh riskihindamise ja –kommunikatsiooniga. Valdkonna olukorra analüüsimiseks ja planeerimiseks on vajalik laiem andmekasutus.

Rahvastiku hea tervise ja riigi majandusliku arengu huvides peab tervislikkusest ja kestlikkusest lähtuvate toiduvalikute tegemine olema inimestele lihtne ja loomulik.

Eestis on probleemiks tasakaalustamata toitumine; üle poole täiskasvanud elanikkonnast ja kolmandik

1.–7. klasside õpilastest on ülekaalulised või rasvunud, mis põhjustab toitumisega seotud haiguste laialdast levikut ja seetõttu ka suuri tervishoiukulusid. Olukorra paranemiseks tuleb edendada inimeste toiduteadlikkust ja kujundada nende toitumisharjumusi selliselt, et eelistatud oleks kodumaine ja tervist toetav toit. Nii väheneksid märkimisväärselt ka riigi kulutused tervishoiule.

Haridusasutuste panus

Inimeste toiduvalikud sõltuvad väärtustest ja harjumustest, mis kujunevad juba noores eas. Selleks, et tõsta laste ja noorte toiduteadlikkust, tuleb neile anda praktilisi teadmisi toitumisest, toidust ja toidusüsteemist ning võimalus harjutada täisväärtuslike ja mitmekülgsete toitude valmistamist.

2025. aastal uurisime, kuidas saaksime toetada koole toitumise ja toiduga seotud teemade käsitlemisel. Saime teada, et koolide ja õpetajate jaoks on murekohaks nende teemade keerukus ning puudus ajakohastest ja kvaliteetsetest õppematerjalidest ja toorainetest, mille abil saaks õpilastega harjutada tervist toetavate toitude valmistamist.

Selleks, et toetada õpetajaid toitumise ja toidusüsteemiga seotud teemade õpetamisel, koostame 2026. aastal nüüdisaegse õppematerjali, mis käsitleb toitumise ja toidu tootmise, koostise ja ohutusega seonduvaid teemasid ning sisaldab tervist toetavate retseptide kogumikku. Lisaks uurime võimalusi, kuidas toetada koole toidumissoovitustele vastavate toitude valmistamiseks vajaminevate toorainetega.

Nutri-Score'i vabatahtlik märgistus

Inimesed seisavad silmitsi üha suurema toiduvalikuga. Ühelt poolt on see privileeg, teisalt muudab otsustamise keerulisemaks – mida võtta, mida jätta? Toidupoes käiakse sageli õhtul pärast pikka tööpäeva, kui aega napib ja otsuseid tuleb teha kiiresti. Ostuotsused sünnivad tihti vaid mõne sekundi jooksul. Kirjud pakendid ja infoküllus ei tee valikute tegemist lihtsamaks. Kuigi hind on valiku tegemisel jätkuvalt oluline, pööratakse üha enam tähelepanu ka sellele, millist toitu süüakse. Just siin saab tarbijale abiks olla lihtsustatud toitumisalane märgistus pakendi esiküljel (FOP-märgistus), mis aitab sarnaseid tooteid kiirelt võrrelda ning teha seeläbi paremaid toiduvalikuid.

FOP-märgistus on teaduskirjanduse põhjal tarbijale paremini nähtav, arusaadavam ja mõjusam kui klassikaline märgistus pakendi tagaküljel, soodustades seeläbi tervist toetavate valikute tegemist ([Kelly jt 2024](#); [Shrestha jt 2023](#)). Maailma Terviseorganisatsiooni Rahvusvaheline Vähiuurimiskeskus (IARC) on teaduslikele andmetele tuginedes rõhutanud just Nutri-Score'i paremust võrreldes teiste FOP-märgistustega ([IARC, 2021](#)). Ka viimaste aastate teaduskirjanduse ülevaate põhjal edestab enamasti just Nutri-Score teisi FOP-märgistusi nii tarbijale arusaadavuse kui ka ostukäitumisele avalduva soodsa mõju poolest ([LABRIS, 2025](#)).

Eelmisel aastal alustasime teema põhjalikumat analüüsi ning tutvustasime seda nii sidusrühmadele kui ka laiemale avalikkusele. Koostasime ka viimaste aastate teaduskirjanduse ülevaate erinevate FOP-

märgistuste võrdlusest. Samuti alustasime Euroopa Liidus enim kasutatava FOP-märgistuse, Nutri-Score'i, kooskõla hindamist Eesti toitumissoovitustega. Järgmise sammuna hindame Eestis Nutri-Score'i vabatahtliku kasutuselevõttuga kaasnevaid majanduslikke mõjusid.

Toiduohutus on osa toidu julgeolekust kriisiolukordades

Toidu tarneahela ettevõtete toimepidevust mõjutavaks üheks riskiks on võime hoida toiduohutus tasemel, kus üks kriis ei tekita teist rahvatervist ohustavat või loomataudi puhkemisest tekkivat kriisi.

2025. aastal alustati erijuhiste koostamist eesmärgiga anda ettevõtjatele ja majapidamistele suunised mõtlemaks läbi oma võimed ja võimelüngad toiduohutuse, sh taime- ja loomatervise ning loomade heaolu tagamise võtmes. Erijuhis on osa RKT alankava tegevustest, mis võimaldab juba tavaolukorras enne riigikaitse, aga ka muud olulise mõjuga kriisiolukorda mõelda läbi oma võimed ja võimelüngad ning planeerida tegevused kriisiolukordades rakendamiseks. Erijuhiste koostamise ja kommunikatsioonitegevused jätkuvad.

Viimati uuendatud 07.04.2026

Taimede hea tervises seisund aitab vähendada sõltuvust impordist

Piisavas koguses ohutu ja kvaliteetse toidu tootmiseks muutuvates kliima-, majandus- ja geopoliitilistes oludes on vajalik toimiv taimetervishoiu süsteem, kättesaadav kvaliteetne taimne paljundusmaterjal, tasakaalustatud taimekaitse ja väetised ning kestlik põllumajandussektor.

Terved taimed tagavad põllumajandustoodangu piisava mahu ja kvaliteedi, vähendavad sõltuvust impordist ning suurendavad riigi suutlikkust tagada elanikkonna varustamine toiduga ka hädaolukordades.

Rahvusvahelise kaubanduse mahu ja ulatuse kasv ning ühtlasi ka kliimamuutused suurendavad ohtlike taimekahjustajate Eestisse sisse toomise ja siin leviku riski, mistõttu on väga tähtis need varakult avastada ja neile kiiresti reageerida.

2025. aastal tuvastati Eestis taimetervise seire käigus ohtlik taimekahjustaja, kartuli-ringmädanikku põhjustav bakter *Clavibacter sepedonicus*. Saastunuks tunnistati 110 tonni ning saastumiskahtlaseks

ligikaudu 580 tonni kartulit.

Olukorras, kus kartulipartii on saastunud või saastumiskahtlusega, on sellest pärit kartulite käitlemiseks ette nähtud ranged ja kontrollitud meetmed, et takistada kahjustaja levikut ning kaitsta toiduahelat. Kartuli ringmädanikuga saastumise korral hävitatakse saastunud maatükilt pärinevad kartulitaimed ja - mugulad või töödeldakse ja kasutatakse need nõuetekohaselt, nii et puudub taimekahjustaja leviku risk. Saastunuks tunnistatud põllumajandusmaal on järgneva kolme aasta jooksul keelatud kasvatada kartulit või teisi samale kahjustajale vastuvõtlikke põllumajanduskultuure, et vältida korduvat saastumist ning tagada toidutootmise taastumine kontrollitud ja ohutul viisil.

Juhtum kinnitab, et tõhus seire- ja reageerimissüsteem on otsene investeering riiklikku toidujulgeolekusse, arvestades kartuli strateegilist rolli Eesti toidulaua. Kartuli ringmädaniku ja viljapuu-bakterpõletiku tõrjeks on ette nähtud ka eraldi toetusmeede, et tagada kiire reageerimine ning vähendada tootjatele tõrjeabinõude rakendamisega kaasnevat majanduslikku kahju.

Kvaliteetne **taimne paljundusmaterjal** tagab toidutootmise järjepidevuse ja on tootmisahela alguspunktiks. Seemnekasvatus on Eesti teraviljasektori tugevus ning seemnepõldude pindala on viimastel aastatel püsinud kõrgel tasemel, võimaldades Eestis toodetud sertifitseeritud teraviljaseemnega külvata kuni poole riigi teravilja kasvupinnast (kasutades külvisenormi 180 kg hektari kohta). Isevarustatuse tase on seetõttu püsinud stabiilsena.

Seemnekartuli tootmine on samuti suurenenud: 2025. aastal tegeles seemnekartuli tootmise ja turustamisega 29 ettevõtjat kaheksas maakonnas ning seemnekartuli kasvatamise kasvupind oli võrreldes 2020. aastaga märgatavalt kasvanud (2020. aasta 216,8 ha asemel oli see 2025. aastal juba 279,81 ha). Seoses võimalusega taotleda sertifitseeritud seemnekartuli kasvatamise otsetoetust on kasvupind kasvanud üle 20 protsendi. Aastatel 2020–2024 toodeti aastas keskmiselt 2638 tonni sertifitseeritud seemnekartulit, mis kattis isevarustatusest umbes 30 protsenti tarbekartuli tootmise vajadusest. Samas kasvatatakse valdavalt välismaiseid sorte, mille paljundusmaterjali kättesaadavus võib kriisiolukorras osutuda probleemiks. Arvestades nõuet kasutada igal aastal vähemalt 20 protsenti sertifitseeritud seemnekartulit, on kodumaise seemnekartuli tootmise arendamine otseselt seotud kartulitootmise stabiilsusega.

Taimekaitse valdkond on tugevas muutumises, mõjutatuna Euroopa Liidu poliitikasuundadest ja keskkonnanäesmärkidest, mis näevad ette taimekaitsevahendite kasutamise ja nendega seotud riskide vähendamist.

Kuigi liigutakse madalama riskiga taimekaitselahenduste kasutamise poole, puuduvad paljudel juhtudel keemilistele taimekaitsevahenditele sobiva tõhususega alternatiivid. Paljud toimeained on liidus turult eemaldatud ning väikese turu tõttu ei ole taimekaitsevahendite tootjatel alati majanduslikku huvi uusi tooteid Eestis registreerida. 2026. aasta veebruari seisuga oli riiklikus taimekaitsevahendite registris 525 taimekaitsevahendit, kuid kõik neist ei ole turul kättesaadavad ning mitme kahjustaja tõrjumiseks puuduvad tõhusad lahendused.

2024. aastal turustati Eestis 782,5 tonni taimekaitsevahendeid (toimeaine arvestuses), mis jääb kasutuses oleva põllumajandusmaa hektari kohta alla Euroopa Liidu keskmise ning moodustab hinnanguliselt kuni 0,2 protsenti kogu liidus turustatud taimekaitsevahenditest. Oluline on töötada selle nimel, et liitu uute algatuste ambitsioonikus oleks tasakaalus liikmesriikidele nende eripärade arvestamiseks jäetud paindlikkusega ja tagataks toidutootmise elujõu.

Väetiste käitlemise süsteem on heas seisus ning järelevalve toimib tõhusalt. 2025. aastal registreeriti väetiseregistris 80 väetist ning CE-märgistusega väetisetoodete nimekirja kanti 128 väetisetoodet. Riiklikus väetiseregistris oli 2025. aasta 31. detsembri seisuga 889 väetist ja Euroopa Liidu väetisetoodete nimekirjas 387 toodet. Väetiseregistris olevate toodete tootmist ja turustamist kontrolliti

125 korda (neist 27 korral tuvastati nõuete rikkumine) ja võeti 46 proovi väetise koostise ja kvaliteedi kontrollimiseks. Nõuetekohaste väetiste saadavus ja tasakaalustatud väetisekasutus mõjutab otseselt mullaviljakust, saagikust ja toodangu kvaliteeti ning mängib seetõttu olulist rolli riigi toiduga varustamisel.

Mahepõllumajandusmaa moodustas 2025. aastal ligikaudu 23 protsenti kogu Eesti

põllumajandusmaast – kokku 228 148 hektarit, asetades Eesti Euroopa Liidu riikide seas esiritta. Liidu keskmine mahepõllumajandusmaa osakaal kogu põllumajandusmaast on ligikaudu 11 protsenti.

2025. aastal oli Eestis 1869 mahetootmisega tegelevat põllumajandusettevõtet. Samas on alates 2023. aastast mahetootjate arv vähenenud ning mahemaa pindala kasv peatunud. Peamiste põhjustena on välja toodud keeruline majandusolukord, maheteravilja madal turuhind ja suur halduskoormus seoses mahepõllumajanduse nõuete täitmisega ning topeltkontrollidega.

Alates 2022. aastast toetab riik **haridusasutustes mahetoidu pakkumist** ning 2025. aasta lõpuks pakuti mahetoitu 284 haridusasutuses, hõlmates ligikaudu 30 protsenti lasteaia- ja koolilastest. Toetust antakse peamiselt kolme eesmärgi saavutamiseks:

- ✓ hüvitada haridusasutuste pidajatele mahepõllumajandusliku toidu kõrgema hinnaga seotud lisakulud;

- ✓ aidata tagada toidutootmise kestlikkus;
- ✓ tõsta laste teadlikkust mahepõllumajandussektorist ja keskkonnahoiust;
- ✓ suurendada mahetoidu tarbimist ja seeläbi ka turunõudlust.

Toetus on suunatud lasteaedadele ja üldhariduskoolidele üle Eesti. Mahetooraine kasutamist hüvitatakse koolidele ja lasteaedadele, kus kasutatakse lastele toidu valmistamiseks igas kuus vähemalt 20 protsenti mahepõllumajanduslikke koostisosi ja kelle toitlustaja on sellest teavitanud Põllumajandus- ja Toiduametit.

Alates 2024. aasta neljandast kvartalist saavad suuremat toetust haridusasutused, kus kasutatakse toidu valmistamiseks vähemalt 50 protsenti mahepõllumajanduslikke koostisosi. Toetus on suurendanud haridusasutuste huvi mahetoidu pakkumise vastu.

Muutuvates oludes tuleb hoida tasakaalu keskkonnanäesmärkide ja tootmisvõimekuse vahel, et varustada Eesti elanikud toiduga kindlalt ja turvaliselt ka tulevikus.

Viimati uuendatud 07.04.2026

Aasta toidutootmises, põllumajanduses ja ekspordis oli stabiilne

Toidutootmine põhineb loodusressursside kasutusel, mistõttu tuleb tagada nende hea seisund. Põllumajandus, kalandus ja toiduainetööstus annavad olulise panuse Eesti majandusse, ekspordi ja tööhõivesse. Kohalikul toidutootmisel on märkimisväärne roll meie toidujulgeoleku tagamisel, seda eriti praeguses heitlikus maailmas, kus toidutarneaahelad on haavatavad nii sõjaliste ja hübriidrünnakute kui ka muude kriiside tingimustes. Suurt majanduslikku kahju tekitavad järjest enam levivad taimekahjustajad ja loomataudid ning sagenevad äärmuslikud ilmastikutingimused, millest on saanud toidutootjate uus reaalsus.

Põllumajanduse kogutoodangu väärtuse suurenemist vedas esialgsetel andmetel loomakasvatustoodangu väärtuse kasv, sellest piimatoodangu väärtus oli 61 protsenti. Loomakasvatustoodangu väärtus suurenes piima, veise- ja linnuliha ja munade hinnatõusu tulemusel, sealihad hinnad olid languses. Taimekasvatustoodangu väärtus suurenes aastaga 7%. Hinnad liikusid erisuunaliselt – teravilja ja kartuli hind oli languses, samal ajal aga rapsi ning puuvilja ja marjade hinnad

ületasid eelnenud aasta taset.

Kulude surve tootjatele mõnevõrra vähenes. Kuna kogutoodangu väärtus suurenes enam kui tootmiskulud, siis brutolisandväärtus (toodetud kaupade ja teenuste väärtus) suurenes peaaegu poole võrra. Ka põllumajandussektori ettevõtjatulu koos toetustega jäi peale kahe viimase aasta kahjunit positiivseks ja ulatus 95 miljoni euron, mis siiski ei kata ära eelmiste aastate kahjunit. Kuigi 2025. aasta oli majandusnäitajate poolest mõnevõrra parem kui eelnevad kaks aastat, kuid sektori olukord jäi endiselt ebakindlaks. Loomakasvatuse toodangu väärtus küll kasvas hinnatõusu toel, kuid taimekasvatus koges kolmandat järjestikust keerulist aastat.

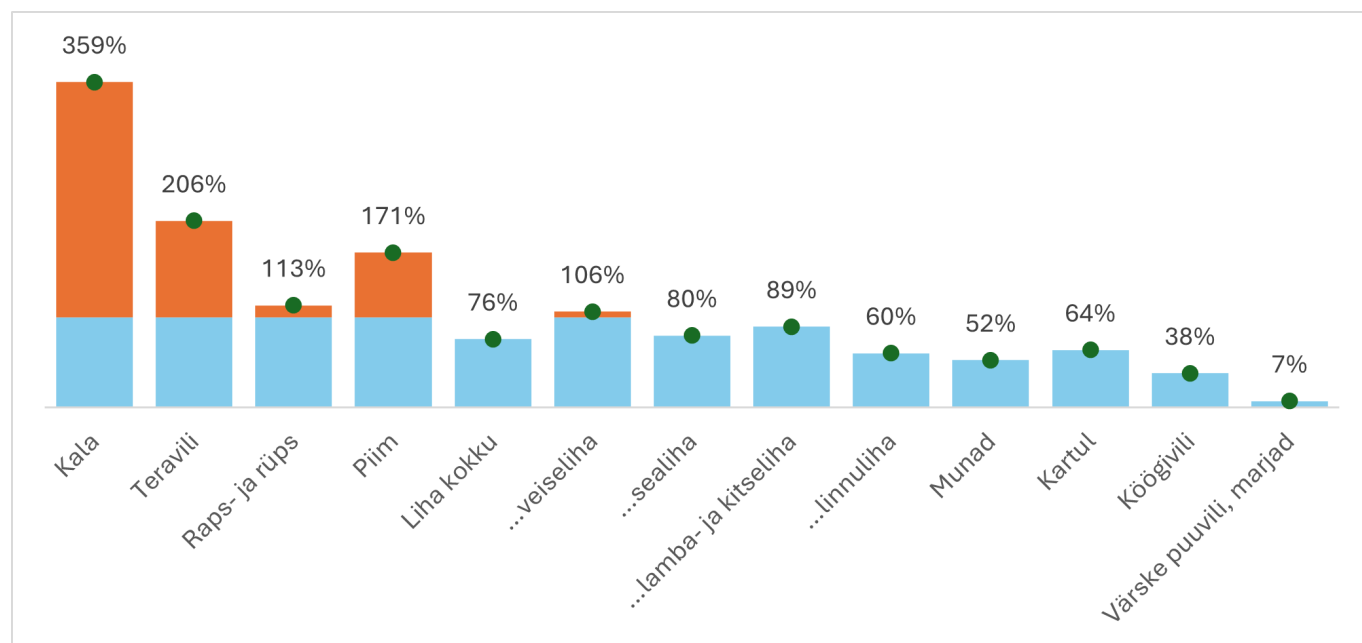
Põllumajandustoodangu tootmiseks tehtavad kulud jagunevad kolmeks:

- ✂ vahetarbimine ehk tootmissisendid (loomasööt, väetised, taimekaitsevahendid, energia jms);
- ✂ kulum ehk pikaajalise vara (hooned, masinad, seadmed, sõidukid) väärtuse vähenemine ajas;
- ✂ välised tegurid (tööjõukulu, intress, rent).

Põllumajandustoodangu väärtus	1,47 mld € (väärtus +12%, kogus +3%)
Loomakasvatustoodangu väärtus	780 mln € (väärtus +19%, kogus -0,1%)
Taimekasvatustoodangu väärtus	556 mln € (väärtus +5%, kogus +7%)
Vahetarbimine (väärtus +0,5%)	1006 mln €
Kulum (väärtus +6%)	225 mln €
Välised tegurid (väärtus +10%)	348 mln €

Eesti toiduainetega isevarustus tervikuna on üsna kõrge, kuid toiduainete lõikes üpris erinev

Kõige kindlam on seis põhitootainetega – teravilja toodetakse enam kui kaks korda rohkem kui sisetarbimiseks vaja, piima puhul ületab tootmine tarbimist selgelt ning kala puhul on ülejääk väga suur. See tähendab, et Eesti suudab katta nendes valdkondades oma vajaduse ning arvestatav kogus jääb ka ekspordiks. Siseturu lihavajadus tervikuna ei ole samas kaetud, eriti paistab silma linnuliha iseseisvustase madal tase ning ka **sealiha puhul** jääme alla iseseisvustasele, mis 2025. aasta suvel aset leidnud sigade Aafrika katku puhangu tõttu **langeb oluliselt madalamale tasemele**. Munade tootmine katab veidi üle poole elanike vajadusest ja kartuliga iseseisvustatus on 64 protsenti. Kõige suurem sõltuvus impordist on köögiviljade ning eriti värske puuvilja ja marjade puhul. See tähendab, et suurem osa vitamiinirikast värskest rohelisest tuleb välismaalt.

Toiduainetega iseseisvustatus (aastate 2020–2024 keskmine)

Toidujulgeoleku mõttes on Eesti olukord põhitoiduainete kättesaadavuse vaates hea – teravilja ja piima tugev tootmisbaas annab kriisilukorras kindlama seljataguse. Samas on riik haavatav just kohaliku tootangu mitmekesisuse ja suuremate koguste värske taimse toidu puhul. Juhul kui rahvusvahelised tarneahelad peaksid katkema, siis oleks esmavajadus kaetud, kuid toidulaud muutuks ühekülgsemaks ning hinnatõus mõjutaks enim just impordist sõltuvaid tooteid. Seega on vaja Eestis tasakaalustatud ja mitmekesise toitumise tagamiseks suurendada kohaliku aiandus- ja loomakasvatustootmise võimekust ning tugevdada varustuskindlust.

Taimekasvatuse

2025. aasta vegetatsiooniperiood oli kogu Eestis keskmisest jahedam ning seda iseloomustasid erakordselt suured sademed (näiteks juunis 153% normist), rahe ja äikesetormid. Suured temperatuurimuutused (öökülmadest kuumalaineteni) põhjustasid taimedes stressi, tugevate vihmasadude ja jaheda ilma tõttu hilinesid külvi- ja taimekaitsetööd või ei saanud neid õigeaegselt teha ning põllutööd kuhjusid. Põllud olid ligipääsmatud või lokaalselt üle ujutatud, põhjustades mullas hapnikupuudust. Liigniiskus raskendas ka taimede koristust ning taliviljakülve. **Liigne niiskus ja ebasoodsad ilmastikutingimused vähendasid põllukultuuride saagikust ja kvaliteeti**, suurendasid tootmiskulusid (sh kuivatuskulud) ja põhjustasid põllumeestele rahalist kahju.

Lõuna-Eestis sadas kogu hooaja jooksul palju vihma ning saagikuse ja kvaliteedi kaod olid selles piirkonnas eriti suured.

Erakordselt suurte sademete tõttu oli 2025. aastal suureks probleemiks saagi kvaliteet. Teraviljade mahukaalud jäid alla viimase viie aasta keskmise ning mahukaalu lubatud minimaalsest baasnäitajast väiksema näitaja puhul korrigeeriti iga kultuuri puhul ka tootjale makstavat hinda, mis oli 5–8 eurot tonni kohta madalam. Toidunisu osakaal koristatud nisust on viimase viie aasta keskmisena olnud 75 protsenti, kuid sel aastal oli see vaid u 35 protsenti. Probleeme oli ka kasvama läinud teradega ning fusarioosi laialdase levikuga.

Kuna teraviljaga kaubeldakse maailmaturul, siis teravilja hind sõltub eelkõige nõudluse pakkumise tasakaalust maailmaturul ja börsihinnast. 2025. aastal koristati maailmas nisu ja maisi rekordsaagid, ka odra ja kaera saagid olid väga head. Suur pakkumine ja suured varud maailmaturul avaldasid omakorda survet teravilja hindadele. Keerulised ilmastikutingimused koos madalate teraviljahindadega on viinud Eesti taimekasvatuse väga keerulisse seisu, kuna tulud ei kata enam tootmiskulusid.

Kartuli mahapanek venis jaheda ja vihmase ilma tõttu kohati juuli alguseni. Sagedaste ja väga intensiivsete vihmajärgude tõttu esines põldudel lühiajalisi üleujutusi, taimekaitsetöid ei saanud õigeaegselt teha ja taimehaiguste surve oli eriti tugev. Osa kartulipõlde jäi liigniiskuse tõttu koristamata. Ebasoodsad kasvutingimused vähendasid kartulisaagi kvaliteeti ja säilivust ning suurendasid nii koristus- kui ka ladustamiskulusid. Kartuli saagikus langes. Erinevalt Eestist suurenes mitmes Euroopa

Liidu liikmesriigis kartuli kasvupind ja saadi rekordsaak, mistõttu kartuli pakkumine liidus ületas nõudmist ning mõjutas ka Eestis kartuli hinda ja tootjate kasumlikkust.

Avamaaköögivilja külvide tärkamine madala mullatemperatuuri tõttu viibis ja oli ebaühtlane.

Soojalembeliste köögiviljade (kurk, kõrvits, aeduba, jt) areng oli jaheduse ja liigniiskuse tõttu väga aeglane ja sai hoo sisse alles juuli teises pooles, mil õhutemperatuur tõusis. Avamaaköögivilja saaki oli sademete tõttu keeruline koristada. Kapsa ja juurviljade koristus venis kohati novembrini, kuna põllud olid jätkuvalt liigniisked, mistõttu oli saagikoristus väga vaearikas ning kulud suured.

Puuvilja- ja marjakultuure kahjustas aprillikuine öökülm. Lisaks raskendas putukatel tolmeldamist viljapuude ja marjapõõsaste õitsemisaegne jahe ja vihmane ilmastik. Juuli teises pooles alanud kuumalaine ning suure õhuniiskuse tõttu levisid maasikal ning teistel marja- ja puuviljakultuuridel laialdaselt taimehaigused (antraknoos ja nahkmädanik, aga eriti hahkhallitus).

2025 oli kolmas järjestikune kahjumlik aasta taimekasvatuses tervikuna ning mõjutas kogu sektori elujõulisust.

Tulenevalt 2024. aasta ebasoodsatest ilmastikutingimustest eraldas Euroopa Komisjon põllumajandusreservist Eesti põllumajandussektorile 3,3 miljonit eurot rahalist toetust ning 2025. aastal kevadel said toetust enim kahju kannatanud aiandussektor ning kartuli, rapsi- ja rüpsikasvatajad. Lisaks toetati täiendavalt „Eesti maaelu arengukava 2014–2020” meetme 23 „Erakorraline ajutine toetus loodusõnnetustest eriti mõjutatud põllumajandustootjatele” raames rapsi-, rüpsi ja suviadrakasvatajaid

14,3 miljoni euroga. 2025. aasta augustis kinnitas Vabariigi Valitsus korralduse „Ebasoodsate ilmastikutingimuste kindlakstegemine põllumajandussektoris 2025. aastal”. Sügisel pöördus Eesti taas Euroopa Komisjoni poole rahalise toetuse saamiseks põllumajandusreservist.

Loomakasvatus

Loomade arv on viimastel aastatel vähenenud, kuid 2025. aasta oli märgiline veisekasvatuses, sest tänu piima ja veiseliha paremale hinnale peatus veiste arvu langus. Enam kasvas piimalehmade arv, mis oli viimati sama suur kuus aastat tagasi. Keskmise **piimatoodang** lehma kohta oli 2025. aastal taas kord rekordiline, suurenedes 2% ja toodetud piima kogus 3%. Sealihasektorit tabas 2025. aasta suvel sigade Aafrika katk ja eelmisest kriisist vaevu taastuma hakanud sektor kaotas 2025. aasta lõpuks kolmandiku sigadest. Lamba- ja kitsekasvatusektoris muutust ei toimunud ning lammaste ja kitsede arv langes 2025. aastal viimase 11 aasta madalaima tasemeni. Kodulindude arv 2025. aastal pisut langes, aga kasvas nii munejate kanade arv kui ka toodetud munade kogus. Liha kogutoodang oli viimaste aastate väikseim ja lihaliikidest kasvas vaid linnuliha toodang.

Piimalehmade arv

84 800

Piimatoodang	969 000 t
Keskmine piimatoodang	11 595 kg
Sigade arv	197 800
Lihaveiste arv	64 800
Lammaste ja kitsede arv	46 500
Kodulindude arv	2,253 mln
Mesilasperede arv	49 067
Liha toodang	74 045 t
Sealiha toodang	40 741 t
Veiseliha toodang	9861 t
Lamba- ja kitseliha toodang	302 t

Loomakasvatusektori ettevõtjate majanduslik olukord on olnud aastaid keeruline ja seetõttu on investeringuid edasi lükatud, mille tagajärjel on loomapidamisettevõtete bioturvalisuse tase mitterahuldav.

2025. aasta alguses hakkas esmalt Saksamaal ja seejärel Ungaris ning Slovakkias levima eriti ohtlik ja suurt majanduslikku kahju tekitav suu- ja sõrataud. Üle mitmekümne aasta tekkis reaalne oht selle levikuks ka Eestisse. Seetõttu taotles Regionaal- ja Põllumajandusministeerium Vabariigi Valitsuse reservist 1,5 miljonit eurot suu- ja sõrataudi ennetamise investeringutoetuse andmiseks põllumajandustootjatele. Kuivõrd investeerimisvajadus bioturvalisuse tõstmiseks loomapidamisettevõtetes oli väga suur, siis paralleelselt algatati ka Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika aastate 2023–2027 riikliku strateegiakava muutmine ja strateegiakavasse lisati uus sekkumine (1.11 „Loodusõnnetuste, ebasoodsate ilmastikutingimuste või katastroofide tagajärjel kaotatud põllumajandusliku potentsiaali taastamise ja ennetustegevuste toetus“). Riigiabina antud toetusega said veise-, lamba- või kitsepidajad taotleda hüvitist tegevusteks, millega ennetada suu- ja

sõrataudi levikut.

Strateegiakava alusel antava toetusega said esimeses voorus kõik loomapidajad taotleda toetust eriti ohtliku loomataudi leviku ennetamiseks. Teine voor avati bioohutuse suurendamiseks ainult seakasvatusega tegelevatele põllumajandusettevõtetele eesmärgiga ennetada ja takistada sigade Aafrika katku levikut.

Mesinduses oli 2025. aasta ilm oli jahe ja vihmane, mistõttu meesaak kujunes eelmise aastaga võrreldes 21 protsenti väiksemaks. Võrreldes 2024. aastaga suurenes aga mesilaste pidajate arv 1,2 protsenti, samas vähenes mesilasperede arv 1,4 protsenti. 2025. aastal vaadati üle ka mesilaspere toetuse eesmärgid ja nõuded, et suunata toetus eelkõige mee tootmisega tegelevatele ettevõtjatele nende konkurentsivõime tõstmiseks. Algselt said toetust ka hobimesinikud, kuid pärast toetuse tingimuste muutmist antakse seda vaid juriidilistele isikutele ja füüsilisest isikust ettevõtjatele, kes peavad vähemalt 16 mesilasperet.

Põllumajanduskeskkond

Eestis oli 2025. aastal põllumajandusmaana kasutuses 983 447 hektarit maad. Põllumajanduslikule maakasutusele on avaldamas üha enam survet metsastamine ja suurte taristuobjektide rajamine, samuti elamuehituse surve. Samal ajal majandatakse põllumajandusmaad jätkuvalt keskkonnahoidlikke tavasid rakendades. 2025. aastal saavutati enamiku põllumajanduskeskkonnatoetuste tulemusnäitajad; vaid ökoala toetuses ja ohustatud tõugu looma toetuses jäi see saavutamata. Põllumajanduskeskkonnatoetuste tegevused, nagu külvikorra mitmekesistamine ja mullatervise parendamine, sisendite kasutamise optimeerimine, elurikkuse soodustamine, teadmiste järjepidev täiendamine jms aitavad suurendada põllumajandusettevõtete vastupidavust erinevatele riskiallikele.

Müüdud tööstustoodete maksumus	2,5 mld € +2,4%
---------------------------------------	-----------------

Toiduainete tootmise kogumaht püsis Eestis 2025. aastal võrreldes eelneva aastaga sisuliselt muutumatuna

Mitmel toiduainetööstuse tegevusalal esines küll tagasihoidlik langus, eeskätt jahu ja tangainete tootmises ning kalatöötlemises, kuid seda tasakaalustas kasv joogitööstuses ning valmis loomasööda ja taimsete õlide tootmises. Seega jäi toiduainetööstuse üldine tootmismahd stabiilseks, kuigi tegevusalade vaates olid arengud ebaühtlased.

Müüdud tööstustoodangu maksumuse kasvu toetasid eelkõige puu- ja köögiviljatööstus, valmis loomasööda tootmine ning joogitööstus, samas kui kalatööstuse müüdud toodangu väärtus vähenes ning pagaritööstuse toodangu müük püsis muutumatuna. See viitab pigem hinnapõhisele kasvule.

Toiduainetööstuste ekspordis jätkus mõõdukas kasv, mida vedasid peamiselt puu- ja köögiviljatööstus, piimatööstus, valmis loomasööt ja lihatööstus, samal ajal kui kala- ja joogitööstuse eksport vähenes.

Põllumajandussaaduste ja toidukaupade

Eksport	2,3 mld € (+9%)
Eesti päritolu eksport	1,7 mld € (+7%)
Import	2,9 mld € (+8%)

Ekspordi väärtuse järgi on sihtriikidest olulisemad Läti, Soome ja Leedu. Väljapoole ELi läheb ekspordiks 15%. Peamised kaubagrupid on piim ja piimatooted ning teravili.

Toiduainetööstuse toodangu

Eksport	u 1 mld € (+3,7%)
----------------	-------------------

Toidueksporti osakaal kogu riigi ekspordis on 15% ja aastaga kasvanud.

Põllumajandussaaduste ja toidukaupade (KN 1-24) ekspordi kasvu toetas eelkõige piima ja piimatoodete väljaveo märkimisväärne suurenemine, mille tulemusel kasvas nende osakaal ekspordistruktuuris. Samuti kasvas mitmesuguste toiduvalmististe ja osa kalatoodete eksport. Seevastu teravilja väljavedu vähenes väiksema saagi tõttu, mõjutades negatiivselt toorainepõhiste kaupade trendi. Ekspordikasv koondus peamiselt üksikutesse tugevamatesse kaubagruppidesse, mis viitab sektori jätkuvale sõltuvusele eeskätt piimasektorist.

Samal ajal **tõusis import** ja enim kasvas kakaoubade ja mujal liigitamata toiduvalmististe ning liha ja lihatoodete sissevedu. Samal ajal vähenes jookide, eriti kange alkoholi ja veini, import.

Re-ekspordi osatähtsus suurenes enam kui kümnendiku võrra, kasvatades ekspordikäivet, kuid mitte samas mahu kodumaist lisandväärtust. Eesti päritolu toodete osakaal ekspordis püsis siiski kõrge, moodustades sellest 74 protsenti. Geograafiliselt püsis keskne roll Euroopa Liidu siseturul, kuhu suunati valdav osa Eesti päritolu ekspordist ja kust pärines suurem osa impordist.

2025. aastat iseloomustas kaubavahetuse mahu kasv ja struktuurilised muutused kaubagruppide kaupa. Samas süvendas impordi kiirem kasv võrreldes Eesti päritolu ekspordiga kaubandusbilansi puudujääki. Kuna andmed on esitatud jooksevhindades, mõjutasid tulemusi ka hinnakõikumised – väärtuse kasv ei tulenenud kõigil juhtudel üksnes koguste suurenemisest. Väliskaubanduse tasakaalu parandamine

eeldab edaspidi suurema lisandväärtusega ja mahuga Eesti päritolu toodete ekspordi kasvu.

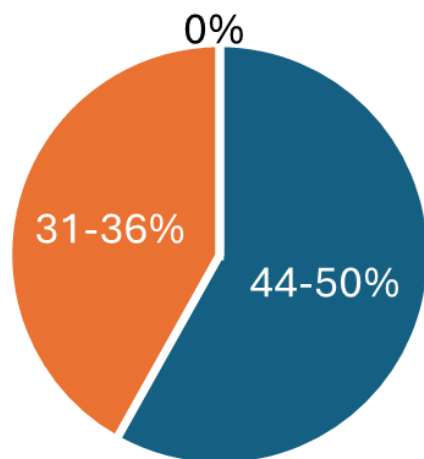
Viimati uuendatud 08.04.2026

Põllumajandustootjate koostöö areneb ja Eesti toidu populariseerimine on oluline, kuna maailma kaubanduspoliitika aasta oli pingeterohke

Tunnustatud tootjaorganisatsioonide arv on aasta-aastalt kasvanud. Kui aastal 2022 oli meil ainult üks tootjaorganisatsioon, siis praeguseks on tunnustuse saanud üheksa tootjaorganisatsiooni. 2025. aastal sai tunnustuse kartulisektoris tegutsev tootjaorganisatsioon. Tunnustatud tootjaorganisatsioonidel on võimalus saada oma kestliku arengu tagamiseks ka organisatsiooni arendamise toetust.

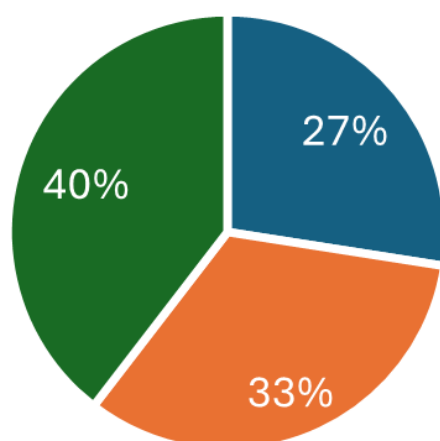
Mõistmaks **põllumajandustootja positsiooni siseturul** on Regionaal- ja Põllumajandusministeerium tellinud uuringu „Eesti põllumajandussaaduste turgu enam iseloomustavate toidukaupade hinna kujunemine ja tootja ning töötleja positsioon tarneahelas“, mis näitab seda, kui suur osa toote lõpphinnast jääb põllumajandustootjale, kui palju töötlejale ning kui palju jaekaubandusele. Uuring keskendub Eesti olulisematele toidukaupadele – piim, liha, teraviljatooted, köögivilid ja munad – ning avalikustatakse Maaelu Teadmuskeskuse kodulehel. Näitena saab uuringust välja tuua 2025. aastal kile- ja purepakendis piima jaehinna kujunemise.

Kilepakendis piima (2,5%) jaehinna kujunemine

- põllumajandustootja osa
- tööstuse osa
- jaekaubanduse osa

PUREpakendis piima (2,5%) jaehinna kujunemine

- põllumajandustootja osa
- tööstuse osa
- jaekaubanduse osa

2025. aasta 1. jaanuarist jõustus täies ulatuses Euroopa Komisjoni delegeeritud määrus 2023/2429, mis sätestab värske puu- ja köögivilja turustusstandardite kõrval ka mitu erandit toidukao ja toidu raiskamise vältimiseks ning annetamise korral. Muu hulgas ei kohaldata turustamisstandardit toodete puhul, mis on ette nähtud töötlemiseks või mida tootja müüb otse tarbijatele otsemüügi teel või liikmesriigi määratletud kohalikul turul; annetamisel peab värske puu- ja köögivili vastama üldistele turustamisstandarditele ja tootel peab olema märgis, et see on ette nähtud annetamiseks.

2025. aasta mais jõustus regionaal- ja põllumajandusministri määrus „Puu- ja köögivilja turustusstandardite kohaldamise täpsemad nõuded ja järelevalve kord“, milles sätestati mõiste „kohalik turg, mis asub 300 kilomeetri kaugusel tootjast“. Seega lisaks juba varem kehtinud turustusstandardite kohaldamise vabastustele (tooted, mis on ette nähtud töötlemiseks, sh koduseks töötlemiseks või söödaks, või tooted, mida tootja müüb oma ettevõttest või otsemüügi teel lõpptarbijale) ei kohaldata turustusstandardi nõudeid puu- ja köögiviljadele, mida nende kasvataja müüb otse tarbijale kohalikul turul, mis asub Eestis kuni 300 kilomeetri kaugusel tema tootmisest. Erand aitab vähendada toidu kadu ja raiskamist.

Ühise turukorralduse määrust (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus 1308/2013) **ootavad ees muudatused**. Praegu on töös kaks muudatuste paketti, läbirääkimised liidu tasandil on käimas ja lõplikku kompromissi saavutatud ei ole.

Esimese ettepaneku eesmärk on parandada põllumajandustootjate positsiooni toiduainete tarneahelas, sätestades muu hulgas kohustuslikud kirjalikud lepingud põllumajandustootja ja tarnija vahel, kehtestades kohustuslikud vahendusmehhanismid aitamaks lahendada vaidlusi kirjalike lepingute sõlmimisel ning laiendades konkurentsieeskirjade erandit tunnustamata tootjaorganisatsioonidele. Sektori kaasamisel kujundasime Eesti seisukohad olulisemates teemades. Eesti ei toeta kohustuslikke kirjalikke lepinguid ega vahendusmehhanisme, samuti konkurentsieeskirjade erandi laiendamist tunnustamata tootjaorganisatsioonidele.

Teine ettepanek puudutab muudatusi uuel finantsperioodil. Toetamaks valgukultuuride kasvatamist ja vähendades seeläbi liidu sõltuvust valgukultuuride impordist ning suurendades taimsete valkude tarbimist, luuakse ühise turukorralduse määrusesse eraldi valgukultuuride sektor. See annab võimaluse valgukultuuride tootjatel tootjaorganisatsioonide ja tootmisharudevaheliste organisatsioonide tunnustamiseks ja sektoripõhiseks sekkumiseks. Valgukultuurid aitavad säilitada ja parandada mulla kvaliteeti ning viljakust, süsiniku ja lämmastiku sidumist ning suurendada bioloogilist mitmekesisust, tänu millele nad aitavad täita liidu keskkonna- ja kliimaeesmäärke. Samuti sätestatakse võimalus turustusstandardite kehtestamiseks valgukultuuridele, veise-, sea-, lamba- ja kitselihale ning juustule. Suurendamaks siseturu läbipaistvust liha tootjate ja tarbijate jaoks sätestatakse turustatavale lihale ja lihatoodetele reserveeritud nimetused. Innovatsioon ja biomajanduse kasv on toonud kaasa uusi rakendusi kanepi biomassile, mille valmistamiseks kasutatakse kanepitaimede kõiki osi. See annab põllumajandustootjatele lisavõimalusi taimede väärimiseks lisaks kiutootmisele ning muudab kanepi atraktiivsemaks ja konkurentsivõimelisemaks põllukultuuriks. Lisaks on kanepi kasvatamine keskkonna ja kliima seisukohalt kasulik, kuna see ei nõua pestitsiidide ega väetiste ning parandab mulla struktuuri. Muudetakse ka koolikava toetuse põhimõtteid ja rahastust, millega liikmesriikidele soovitakse anda suurem otsustuspädevus.

Eesti toidu populariseerimine

Ministeeriumis töötame iga päev selle nimel, et kohalik toit oleks hinnatud. Tarbijasuunaline teavitustöö on sõlmtähtsusega, et edendada ja tutvustada Eesti mitmekülgset toidukultuuri, tuua esile toidutootjaid ning mõtestada kohaliku eelistamise laiemat mõju. Teadlike ostuotsuste kaudu saab igaüks vastavalt oma võimalustele toetada kohalikke tootjaid ja anda sellega otsese panuse toidujulgeolekusse – kriisid on näidanud, kui haavatavad võivad olla pikad tarneahelad, mistõttu on eriti oluline hoida toidutootmine Eestis elujõulisena.

2025. aasta septembris tähistati ministeeriumi eestvedamisel juba 11. korda **Eesti toidu kuud**. Üle Eesti toimus ligi 40 toidule pühendatud festivali, laata ja muud sündmust, lisaks pakkusid enam kui 30 restorani erimenüüsid ning Eesti tooteid tõstsid esile ka jaaketid (Coop, Prisma, Rimi, Selver). Pealinnas liitusid Eesti toidu kuu programmiga kümme Tallinna hotelli, kus kodumaine toit oli hommikusöögilauas selgelt märgistatud.

Lisaks praeguste tarbijate teadlikkuse tõstmisele tuleb pöörata tähelepanu ka uue põlvkonna harimisele ja neis tarbimisharjumuste kujundamisele. Seetõttu toob ministeerium koostöös Eesti Peakokkade Ühendusega lapsi toiduvalmistamise juurde projektiga „**Peakokad koolis**“, kus peakokad viivad Eesti toidu loo ja praktilised toiduvalmistamise oskused kodundustundi. Oktoobrist detsembrini külastasid 19 peakokka koole igas maakonnas; kokku käidi läbi 44 kooli ning projektis osales ligikaudu 950 õpilast, kes said teadmisi toiduohutusest ja tervislikumatest valikutest ning valmistasid peakoka juhendamisel toitu värsketest toorainest.

Alates 2016. aastast valib ministeerium aasta toidupiirkonda, et tuua esile Eesti eri paikadele iseloomulikke maitseid, tutvustada kohalikke tootjaid ning edendada ettevõtjate ja kogukondade koostööd. Läbi aastate on selle tulemusena sündinud mitu sündmusi ja algatust, mis rõõmustavad nii kohalikke kui ka külalisi ka pärast tiitliaasta lõppu – näiteks Vananaiste Suve programm Hiiumaal, Suur Peipsi Toidu tänav või avatud triiphoonete ja aedade päev Põhja-Eestis.

2025. aasta toidupiirkond Tartumaa näitas samuti uhkeid tulemusi: maitsete aasta jooksul toimus 135 toidu- ja turismisündmust ligi 150 000 külastajaga, korraldati 41 töötuba ning loodi 115 retseptiga kogumik ja retseptide veebikogu. Valmis Tartumaa toiduajaloo uuring, töötati välja Tartumaa erimenüüd, alustati koostööd jaekaubandusega (COOPis tutvustati märgise „Tartumaine Toit“ kandjaid) ning omavalitsused sõlmisid maitsete aasta raames hea lasteaia- ja koolitoidu kokkuleppe.

Tartumaa maitsete aasta kõlas kaugele ka meedias: kokku oli üle 300 meediakajastuse, üle kuue miljoni lugejakontakti, sotsiaalmeedias vaadati postitus ligikaudu 7,4 miljonit korda ning kogu meediakajastuse ulatus küündis 14 miljoni vaatamiseni.

Kohaliku toidu populariseerimine ja mainekujundus on oluline, sest see aitab selgitada tarbijatele Eesti toidutootjate igapäevast tööd ja maaelu väärtust, hoiab kodumaise tootmise elujõulisena ning annab kindlust, et ka kriisides suudame oma toidulaua rohkem toetuda Eesti enda toidule.

2025. aasta oli maailma kaubanduspoliitikas pingeterohke

Aasta algas Euroopa Komisjoni ettepanekuga kehtestada **ülikõrged tollitariifid Venemaa ja Valgevene toidule, väetistele ja kalale**. Kuigi Eesti on alati olnud selle meetme pooldaja, puudus Euroopa Liidus konsensus. Pikkade kõneluste tulemusena tehti põllusaaduste nimekirja lühemaks – näiteks jäeti välja linaseeme, kuna ravimi- ja tervisetoodete tööstuse jaoks olulist toorainet toodab maailmas vaid paar-kolm riiki. Ka kala asjus ei suudetud aasta jooksul kokku leppida. Jaanuaris USA presidendiks saanud Donald Trump ähvardas kogu maailma ja ka Euroopa Liitu tollitariifidega ning viis oma lubadused täide aprillis, teatades 34 protsendi suurustest tollitariifidest Euroopa Liidu kaupadele. Seepeale teatas Euroopa Liit plaanist vastata 25-protsendiliste tollitariifidega USA kõikidele kaupadele ja valmistati ette ka vastav seadusakt.

Järgnevalt alustas USA aga kaubanduskõnelustega, kuni **lepiti kokku vastastikused tollitariifid** ja aasta teisel poolel hakkasid Euroopa Liidu kaupadele kehtima USAs 15-protsendilised imporditollid. USA kasutas tolliähvarduste taktikat kogu maailmas, sundides riike tegema tollipoliitikas järeleandmisi oma kaupadele. USA tolliähvarduste tagajärjel läks Euroopa Liidus suve hakul kiireks ka kaubanduslepingute vormistamisega, et kiiresti mitmekesistada Euroopa Liidu tarneahelaid. Juba aastaid kestnud kõneluste tulemustena rakendus alates 1. veebruarist 2025 Euroopa Liidu ja Tšiili vabakaubandusleping, aga lükati edasi Mehhikoga vabakaubanduslepingu ratifitseerimine.

Hoolimata Ukraina piiririikide protestidest jõustusid 2025. aasta teises pooles ka Euroopa Liidu ja Ukraina vaheline põhjalik ja laiaulatuslik vabakaubanduspiirkond (DCFTA) ning Euroopa Liidu ja Moldova

vaheline põhjalik ja laiaulatuslik vabakaubanduspiirkond (DCFTA), mille kaubanduse osast moodustab tähtsa osa põllumajanduskaubandus.

Paralleelselt aktiveerusid kaubanduskõnelused Filipiinide, Tai, Malaisia, Araabia Ühendemiraatide ja Indiaga ning Aafrika riikidega ja lõpetati vabakaubanduslepingu kõnelused Indoneesiaga. Jätkus töö ka Mercosuri riikidega (Argentina, Brasiilia, Paraguay ja Uruguay), kellega allkirjastati vabakaubandusleping. Mercosuri leping sai kogu aasta jooksul palju tähelepanu võrreldes kaubanduskõnelustega teistes piirkondades.

Kõige selle taustal jätkus kogu aasta vältel pidev kaubandusvaidluste lahendamine Hiinaga, kes rakendab Euroopa Liidu subsidiumite vastaseid tasakaalustavaid tolle piimakaupadele ja dumpinguvastaseid tolle sealihale ja konjakile.

Euroopa Liidu kaubanduspoliitika on edukas ja sellest võidab ka Eesti

Euroopa Liit on maailma suurim toidu ja põllusaaduste importija ja eksportija. Euroopa Liidu kaubanduspoliitika 2025. aasta **aruande** kohaselt aitab Euroopa Liidu ulatuslik kaubanduslepingute võrgustik ettevõtetal leida oma ekspordile alternatiivseid turge, vähendades samal ajal sõltuvust keerulises geopoliitilises keskkonnas. Viimasest aruandest selgub, et Euroopa Liidu kaubanduslepingud suurendavad liidu ettevõtjate vastupanuvõimet ja konkurentsivõimet – 2024. aastal kasvas kaupade eksport Euroopa Liidu 76 sooduskaubanduspartnerriikidesse kaks korda rohkem kui eksport riikidesse, mis ei ole hõlmatud vabakaubanduslepinguga.

Euroopa Liidu kaubanduslepingud toetavad ka mitmekesistamist ja tarneahela stabiilsust. Eksport mõnda peamisesse partnerriiki, nagu Mehhiko, Norra, Šveits ja Ühendkuningriik, kompenseeris liidu Venemaa-vastaste sanktsioonide tõttu vähenenud kaubamüüki ja täitis Venemaalt sanktsioonide tagajärjel tekkinud tühimiku. Kaubandustõkete ennetamine ja kõrvaldamine kolmandates riikides on liidu kaubanduse kasvu seisukohalt endiselt ülioluline – ainuüksi 2024. aastal kõrvaldati 44 sellist tõket.

Aktuaalne ja olulise mõjuga on raadamisest ja metsade degradeerumisest vabade kaupade määrus (EL) 2023/1115, mis pidi algselt kohalduma juba 2025. aasta lõpus, kuid lükati viimasel hetkel aasta võrra edasi – uus rakendumise kuupäev on 30. detsember 2026, mikro- ja väikestele ettevõtjatele rakendub määrus 30. juunist 2027. Samuti viidi sisse olulised lihtsustused. Määrus sätestab, et ettevõtjad, kes lasevad turule määrusega hõlmatud tooteid, nagu kohv, kakao, veised, soja, õlipalm ja puit, peavad täitma hoolsuskohustust ja tagama, et need tooted on raadamisvabad. Kui algselt pidid hoolsuskohustust täies ulatuses täitma kogu tarneahela ettevõtjad, siis muudatusega jäetakse hoolsuskohustus ja vastutus ainult esmasele turule lubajale. Samuti on lihtsustatud hoolsuskohustusnõuet mikro- ja väikeettevõtjatele, kes tegutsevad vähese raadamise riskiga riigis, sh Eesti. See lihtsustus on oluline meie liha- ja piimaveisekasvatajatele. Liikmesriigid pidid määrama pädevad asutused, kes määruse kohaldumise järele valvavad. Eesti on pädevaks asutuseks nimetanud Keskkonnaameti, kuid järelevalve teostamine on jagatud Keskkonnaameti (mittetoidugrupp ehk puit) ning Põllumajandus- ja Toiduameti (toidugrupp) vahel.

Toimused olulised muudatused nii kalavarude kasutamisega seotud andmevahetuses kui ka varude seisus

Kalandussektori elujõulisus ja konkurentsivõime sõltub kalavarude seisundist ning piiratud ressursi tingimustes langetatud otsustest nende varude kasutamiseks ja haldamiseks.

Kalandustoetused

Eesti kalandussektori arenguks on oluline Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi (EMKVF) aastate 2021–2027 riiklik rakenduskava. Kava rakendamine aitab tagada kalandussektori kestlikku arengut, toetab keskkonnahoidu, edendab kohalikku arengut ja suurendab sektori konkurentsivõimet. Fondi abil panustatakse kalavarude seisu paranemisse, vesiviljeluse arengusse ning kalapüügi- ja vesiviljelustoodete turustamise edendamisse.

Fondi rakenduskava viiakse ellu läbi 39 toetusmeetme. Mullu 31. detsembri seisuga oli toimunud vähemalt üks taotlusvoor kokku 31 meetmes. 2025. aastal avati taotlusvoor esimest korda 19 meetmes; 2026. aastal lisandub voor innovatsioonitoetuse taotlemiseks kolme meetme raames.

2025. aasta lõpu seisuga oli fondi Eestile eraldatud kogumahust (139 miljonit eurot) kohustustega kaetud ligikaudu 56 protsenti (78 miljonit eurot) ning väljamakseid tehtud 18 protsendi ulatuses (25 miljonit eurot). Toetust oli määratud 602 projektile, millest 284 olid lõpuni ellu viidud.

Lõppenud aastal oli fondi rakendamisel väljakutseks kulukohustuste täitmise nõue. Selleks, et fondi vahendid ei läheks Eesti jaoks kaduma, avati uusi toetusmeetmeid, muudeti paindlikult toetuste ajakava ja võimalusel ka meetmete nõudeid. Täiendavad pingutused kandsid vilja ning aasta lõpus esitasime Euroopa Komisjonile maksetaotluse, mille summa kattis meile eraldatud raha kasutamise osakaalu 2025. aastaks.

Läänemere kvoodiläbirääkimised

Aasta 2025 tõi kaasa muutused Läänemere kalapüügikvootides. Läbirääkimised Euroopa Liidu

põllumajanduse ja kalanduse nõukogus ehk ministrite tasemel olid pingelised, kuid Eestile edukad.

Kilu ja Läänemere avaosa räime püügikvoodid suurenesid. Läänemere avaosa räimekvoot tõusis taas, seekord 15 protsenti võrreldes varasema aastaga ehk 10 800 tonnini. Kilukvoot suurenes 45 protsenti ehk 23 135 tonnini. Põhjuseks asjaolu, et nii kilu kui ka Läänemere avaosa räimevarude seisund on paranenud, sh kiluvarude paranemine on suuresti seotud uute ja arvukate põlvkondade tekkega.

Samal ajal aga vähenes Liivi lahe räime püügikvoot 17 protsenti ehk 15 800 tonnile. Liivi lahe räimevarude seisund on endiselt hea, kuid räime arvukus on vähenenud, mistõttu on vaja vastavalt populatsiooni vähenemisele vähendada proportsionaalselt ka räime püügikvooti.

Soome lahe lõhekvoot jäi pea samaks, nagu varem, ehk püüda võib 1049 kala. Läänemere avaosa lõhekvoot vähenes taas märkimisväärselt, lubades kaaspüügina 538 kala (u 200 kala vähem kui varem). Harrastuspüük jäi endiselt avatuks, võimaldades püüda ühe asustatud kala päevas ehk välja võib püüda ainult kala, millelt on asustamise eel märgistamise eesmärgil ära lõigatud rasvauim.

Kormoranid ja hülged on kasvav oht Eesti kalandusele

Kormoranide populatsioon on viimastel aastatel märkimisväärselt kasvanud, kujutades endast suurt ohtu Eesti kalavarudele. Kuigi kormoran on Euroopa Liidu linnudirektiivi alusel kaitsealune liik, on tema arvukus Eestis paisunud hirmutavalt suureks, mõjutades oluliselt kalandust. 2025. aastal oli Eestis 47 000 pesitsevat kormoranipaari, lisaks noorlinnud ja läbirändavad linnud, mis tähendab, et hilissuvel on Eestis kokku umbes 160 000–180 000 kormorani, kes kõik vajavad toitu.

Kormoranid söövad suures koguses kala, millel on oluline mõju kalavarudele. Hinnanguliselt söövad kormoranid Eestis aastas 10 000 tonni kala, mis on samas suurusjärgus Eesti rannakalanduse aastasaagiga. Toitumise liigiline koosseis on kaldu ümarmudila ja ogaliku poole, kuid siiski toituvad nad ka muudest liikidest ulatuses, mis mõjutab kalavarusid sellisel määral, et ainult kalapüügi piiramisega varude head seisundit ei saavuta. Kormoranid ei vali kala liigi järgi, vaid söövad seda, mida on kõige rohkem ja lihtsam kätte saada, sealhulgas ka suuri kalu, nagu haugid ja angerjad, eelistades u 15 cm pikkuseid kalu.

Olukorra parandamiseks on riik uuendanud kormoranide kaitse- ja ohjamiskava. Jätkata tuleb kormoranimunade õlitamist ning laiendada liigi ohjamist, et pidurdada isendite arvukuse kasvu. Lisaks tuleb muuta jahieeskirja, et võimaldada kormorani küttimist pikemal perioodil, kui seda praegu lubatakse.

Hallhülge arvukuse püsiv kasv (u kaheksa protsenti aastas viimase 15 aasta jooksul) on küll Eesti looduskaitse edulugu, kuid samas on hallhülgel oluline mõju nii kalavarudele kui ka kalapüügile. Hallhülgeid on Eestis loendatud juba u 7300 isendit, mis on ligi kaks korda rohkem, kui on neid vaja liigi hea seisundi tagamiseks. Selline hulk hülgeid tarbib aastas rohkem kui 10 000 tonni kala, mis on suurem kui meie rannapüügi aastasaak. Lisaks kalavarude mõjutamisele on hülged ohuks rannapüügile läbi püüniste lõhkumise ja saagi rikkumise. Just otsene kahjulik mõju kalapüügile on peamine fookus ning seetõttu tuleb tegeleda just nende nn nuhtluisenditega, kes toituvad püünistest. Hinnatakse, et nuhtluisendid moodustavad umbes paar protsenti hüljeste kogupopulatsioonist. Seetõttu on vältimatuks lahenduseks nuhtluisendite küttimine kalapüüniste lähedalt ning 2026. aastal tuleb kalurite abiga just sellele enim keskenduda.

Kutselise kalanduse andmed

2025. aasta sügisel valmis kalurite esitatud kalapüügiandmete põhjal Power BI töölaud „**Kutselise kalapüügi raport**“.

Lahendus tugineb kutseliste kalurite püügiandmete esitamise rakendusele PERK, mis võimaldab püügiandmeid süsteemselt koguda ja neid ettevõtetele kuvada pea reaajas (tegelikkuses uuendatakse andmelaua andmeid kord nädalas).

Andmelaualt saab kutselise kalapüügiga tegelev ettevõtte jälgida oma saagiandmeid: püütud kala osakaalu, püüki püügivahendite kaupa, püügikohti ja -koguseid ning sadamatesse lossimist. Lisaks kuvatakse ettevõttele tema positsiooni teiste ettevõtete võrdluses (detsiilid) ning saagi väärtust esmakokkuostu hindades.

Andmelaua on ka eraldi vaheleht Peipsi püügikvootide täitumise jälgimiseks ning kord kvartalis uuendatavad traalpüügi koondandmed.

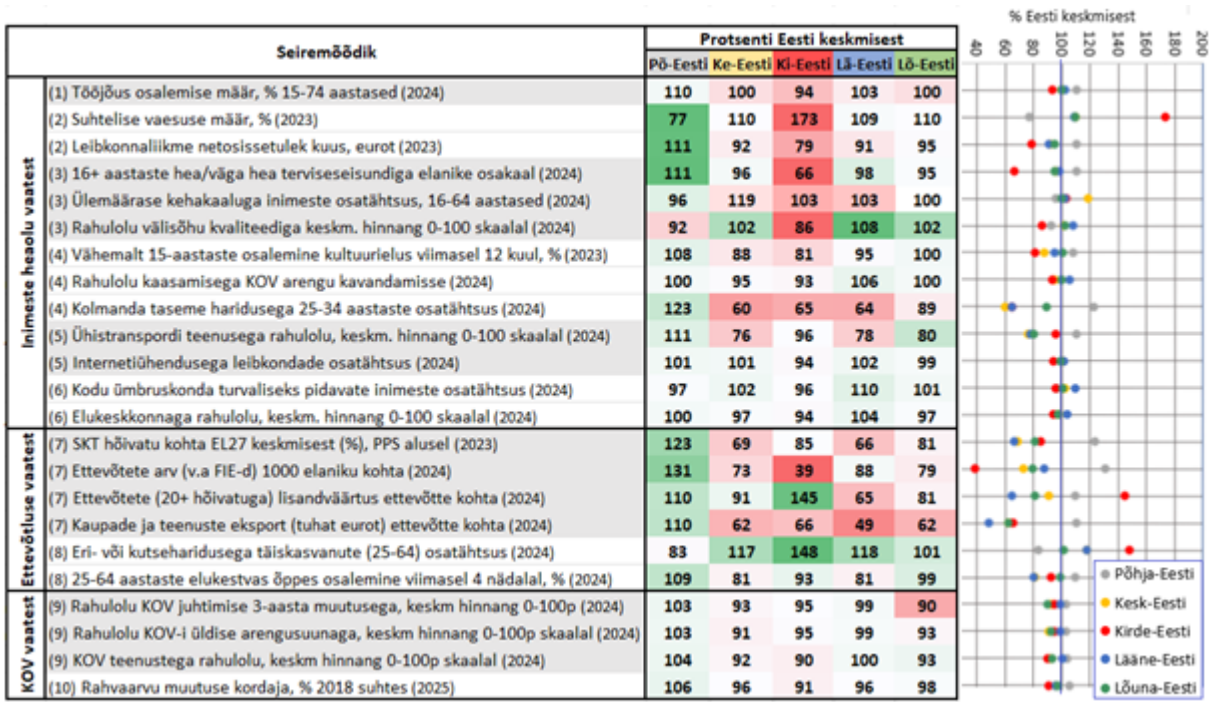
Samuti loodi ministeeriumisiseseks kasutuseks Power BI-l põhinev baasandmete koond, mis toetab ametnikke püügiga seotud andmete analüüsimisel.

Tasakaalus piirkondlik areng ja tugevad keskused on Eesti kriisikindluse ja julgeoleku tagatis

Kohapeal elavad ja tegutsevad inimesed on Eesti julgeoleku alus. 2025. aasta on näidanud, et regionaalpoliitika tähtsus seisneb lisaks regionaalse arengu tasakaalustamisele ka toidujulgeoleku, varustuskindluse ja riigi kriisikindluse tagamises. Siis kui inimesed elavad ja tegutsevad üle Eesti, on meil tugevam majandus, elujõulisemad kogukonnad ja suurem vastupanuvõime kriisidele. Juhul kui piirkonnad tühjenevad, kaotab riik ka oma säilenõtkuse.

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi töö eesmärk on tagada, et igas Eesti toimepiirkonnas leiduks inimestele sobilikke töökohti ja eluasemeid ning pakutaks avalikke teenuseid ühiskonnale jõukohase kuluga.

Regionaalse arengu **tegevuskava** 2024. aasta seire näitab, et piirkondlikud erinevused püsivad mitmes sõlmvaldkonnas: töökohtade kättesaadavuses, sissetulekutes, ettevõtete konkurentsivõimes ning omavalitsuste võimekuses. Seiremõdikute tulemused pole kuivad arvud, vaid need näitavad seda, millises ulatuses on inimestel võimalik oma kodukohas toime tulla ja areneda (joonisel).

Regionaalse arengu tegevuskava seiremõdikud, mis näitavad piirkondadevahelist ebavõrdsust

sotsiaalmajanduslikes arengunäitajates

Juhul kui tööeline elanikkond koondub vähestesse piirkondadesse, ettevõtlusaktiivsus on mitmes maakonnas kordades madalam kui pealinnaregioonis ning noored ei näe oma kodukohas tulevikku, siis on tegu regionaalpoliitika piire ületava probleemiga. See mõjutab riigi majanduskasvu, maksutulu, teenuste kättesaadavust ning pikemas vaates ka julgeolekut. Tasakaalustatud regionaalne areng tähendab ühtlustamise asemel tugevate regionaalsete keskuste arendamist ja nende sidumist tagamaadega nii, et igas toimepiirkonnas oleks võimalik elada, töötada ja teenuseid saada.

Ilma teadliku sekkumiseta süvenevad need lõhed veelgi. Seetõttu oleme keskendunud meetmetele, mis tugevdavad kohalikke keskusi ja nende tagamaid tervikuna.

Idapiirialade väljakutsed – partneritega koos läbi mõeldud lahendused aitavad tagada kriisikindlust

Pingestunud julgeolekuõhkkonnas on keerukamaks muutunud ka olukord Venemaaga piirnevates regioonides. 2025. aastal alustasime idapiirialade väljakutseid ning nende võimalikke lahendusi koondava raporti koostamisega. Toetudes mitmele Eesti-sisesele ja rahvusvahelisele uuringule, mis käsitlesid Euroopa Liidu idapiirialade olukorda, viisime läbi arutelu piirkonna ees seisvatest väljakutsetest piirkondlike partneritega ametnike Kagu-Eesti välitööde raames. Olulisemad tähelepanu vajavad valdkonnad on lisaks turvalisusele ka piirkondade majandusareng ja maine, noorte ettevõtlikkus ja ühendused. Riigi tähelepanu keskendub ka edaspidi idapiiriäärsete regioonide probleemidele lahenduste leidmisele.

Toimivad kogukonnad panustavad kriisikindlamsse riiki

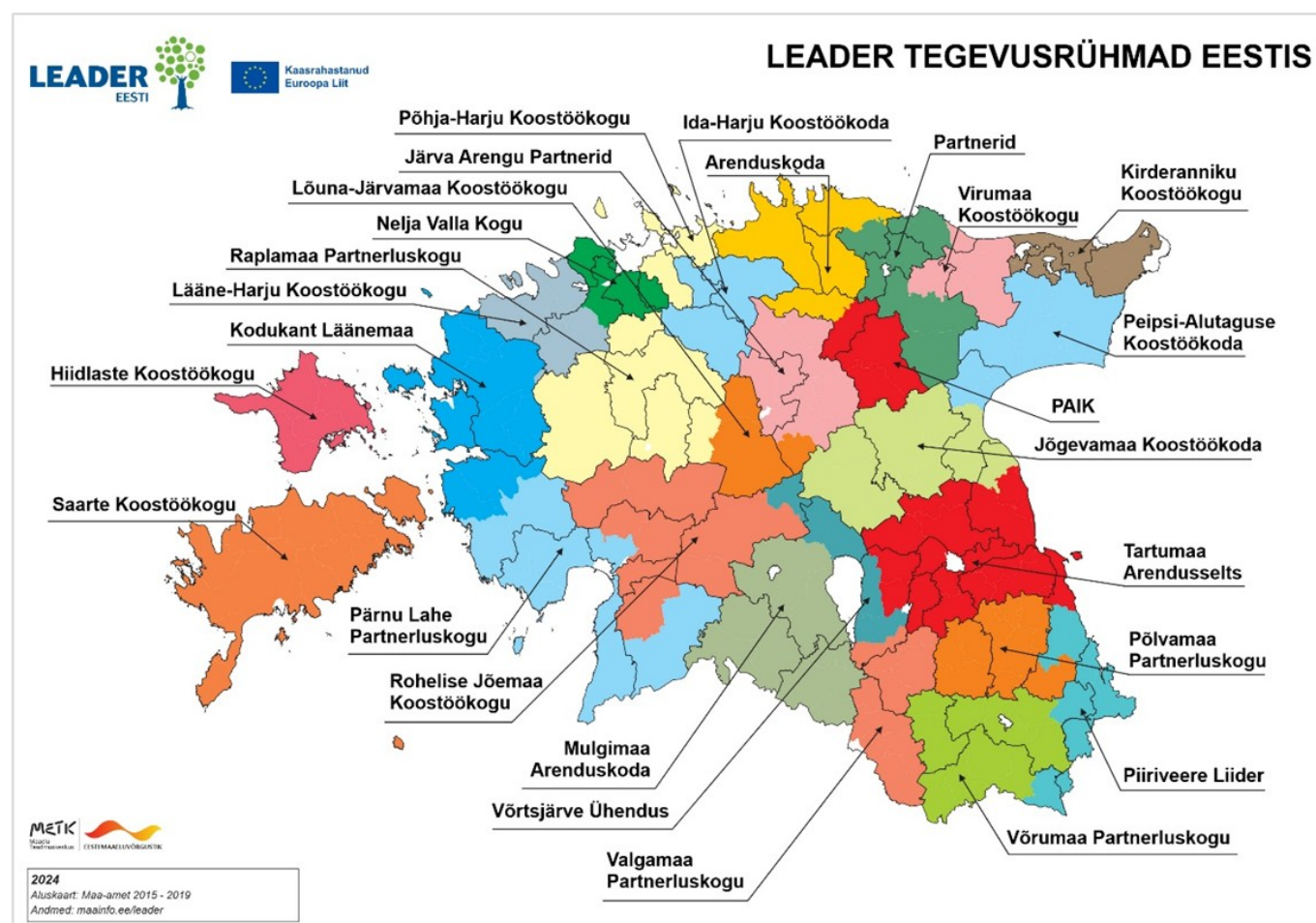
Leader-programm ja kogukondade kerksus. Kogukonna juhitud kohaliku arengu Leader-tegevusrühmad (joonis 2) panustavad toidujulgeoleku ja kriisivalmidusse. 2025. aastal toetati kohalikke kogukondi (väljamaksetena) programmi raames kokku 13,7 miljoni euro ulatuses. Muu hulgas toetati kohaliku toidu tootmise ja töötlemise võrgustikke, lühikesi tarneahelaid (müük tootjalt tarbijale), piirkondlikke toidumärgiseid ja -turismi ning kogukonnakeskuste arendamist kerksuskeskusteks.

Samuti panustatakse programmi abil kogukondade kriisivalmisolekusse, toetades külamaju ja kogukonnakeskusi kerksuskeskustena, mis toimivad kriisiolukordades infopunktide, vastastikuse abi keskuste ja kogunemiskohtadena. See on panus nii elanikkonnakaitseks kui ka sotsiaalsesse sidususse.

Kogukondadele pakub tuge ka üle-eestiline **kohaliku omaalgatuse programm**. 2025. aastal toetati sellest programmist projekte 1,1 miljoni euroga.

Eri piirkondades on võimalused ühiskonnaelus osaleda ebavõrdsed, milles peitub ka üks regionaalse arengu juurprobleeme. Kogukondade tugevdamine aitab seda lõhet vähendada ning suurendab kohalikku usaldust ja koostöövõimet, mis on kriisiolukorras hindamatu ressurss.

Leader on Euroopa Liidu ühenduse algatusprogramm. Programmi eesmärk on edendada kohalikku elu maapiirkonnas läbi kohaliku tasandi koostöö, aidates luua kohalikel partnerlustel põhinevaid maaelu arengu strateegiaid. Programmi nimi tuleneb lühendist, mis tähistab prantsuskeelset lauset *liaison entre actions de développement de l'économie rurale* – „seosed maamajandust arendavate tegevuste vahel“. Kohalikul algatusel oluline roll inimeste sidumisel uute ideedega, innovatsiooni ja ettevõtlikkuse julgustamisel ning kohalike teenuste arendamisel.

Tugev ettevõtlus väljaspool Harjumaad aitab tagada varustuskindlust

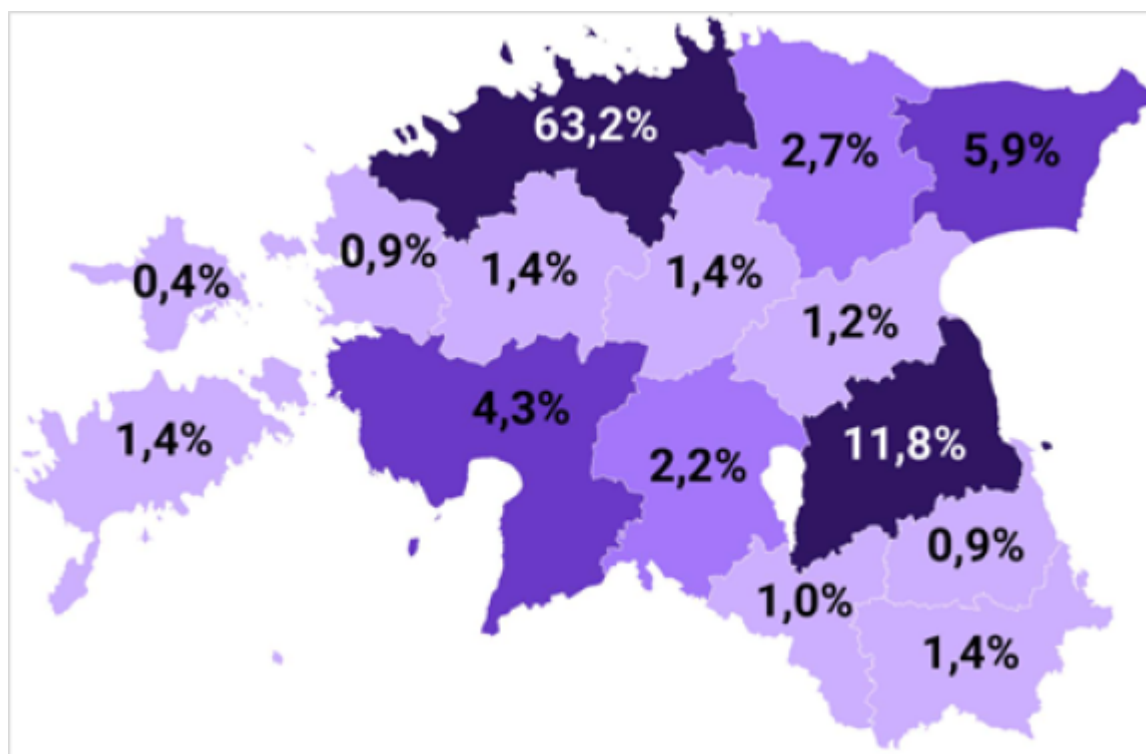
Konkurentsivõime toetus maapiirkondade ettevõtjatele. 2025. aastal jätkati ettevõtjate toetamist konkurentsivõime suurendamiseks investeeringute tegemisel. 44 maapiirkonnas tegutsevat ettevõtjat said toetust kokku 4,7 miljonit eurot, et soetada uudset tehnoloogiat, tõsta ressursitõhusust ja luua tänu sellele uusi töökohti.

Näited on kõnekad: Saaremaal investeeris kivitooteid valmistav ettevõtte CNC-tehnoloogiasse ja lõi uue töökohta; Tartumaal klaasitootja soetas 3D-mõõtetehnoloogiat ja suurendas oma insenertehnilist

võimekust; Lääne-Virumaal investeeriti keevitusrobotitesse ja loodi uusi töökohti.

2025. aastal jätkus taotluste vastuvõtt Kagu-Eesti ettevõtluse arengu toetuse taotlemiseks. Kokku toetati aasta jooksul 1,5 miljoni euroga 28 projekti, mis edendasid ettevõtluse arengut ja uuendusmeelsust ning mitmekesisemate töövõimaluste teket.

Piirkondlikud erinevused ettevõtete konkurentsivõimes ja ligipääs kapitalile on ühed suurimad regionaalsed lõhed.

Maakonna osatähtsus Eesti SKPs (2024). Allikas: Statistikaamet

Juhul kui tootlikkus kasvab vaid ühes piirkonnas, siis jääb ülejäänud riigi potentsiaal kasutamata. Kui see kasv toimub aga mitmes keskses korraga, siis suureneb kogu Eesti majanduse vastupanuvõime. Toimiv regionaalne ettevõtlus tähendab ka tugevamat toidusektorit ja töötlevat tööstust ning paremat kohalikku varustuskindlust.

Regionaalse ettevõtluse toetamiseks ning **mitmetasandilise koostöö tugevdamiseks oleme käivitanud regionaalsete arengulepete pilootprojekti**. Eesmärk on koostöös maakondade, ettevõtjate ja ettevõtluskeskkonnaga seotud ministeeriumite esindajatega töötada välja Kesk-Eesti ja Lõuna-Eesti pikaajalised regionaalsed arengustrateegiad ehk regionaalset ettevõtluskeskkonda tugevdavad arengulepped ning leida ka raha neis kokku lepitu elluviimiseks.

Teenuste ja ühenduvuse roll kriisikindluses

Postiteenuse reform ja kogukonnaautomaadid. Üks 2025. aastal astunud olulisi samme teenuste

regionaalse kättesaadavuse tagamiseks oli postiseaduse ajakohastamine ja kogukonnaautomaatide võrgu arendamine. Elektri- ja internetiühendusega pakiautomaatide paigaldamisega alustati 2025. aastal Põlvamaal. 2026. aastal paigaldatakse kokku ligikaudu 400 automaati eesmärgiga jõuda viie aastaga 700 kogukonnaautomaadini üle Eesti. Kümne aasta pärast peaks võrk olema sedavõrd tihe, et igast Eesti kodust maksimaalselt 300 meetri kaugusel oleks automaat olemas. Lisaks mugavusele aitavad sellised automaadid kui toimiva logistikavõrgu osad tagada ka varustuskindlust kriisiolukorras. Piirkondade liikumisvõimaluste ja ühenduvuse ebavõrdsus on üks regionaalarengu juurprobleeme ja selle vähendamine toetab nii igapäevaelu elamist kui ka kriisivalmidust.

Uuenev hoonetaristu tõstab elukeskkonna ja teenuste osutamise kvaliteeti

Heitkogustega kauplemise süsteemi enampakkumistulu ja moderniseerimisfondi toel jätkati **kohaliku omavalitsuse hoonefondi** järk-järgulist uuendamist ja kaasajastamist. 2025. aasta toetusotsuste tulemusel rekonstrueeritakse üle Eesti energiatõhusaks 25 avalikke teenuseid pakkuvat hoonet ning ehitatakse amortiseerunud ja energiat raiskavate hoonete asemele 13 kaasaegset liginullenergiahoonet. Energiatõhusad ja hea sisekliimaga hooned loovad parema õpi- ja töökeskkonna ning panustavad inimeste arengusse, võimaldades kasutamata jäänud energialt säästetud raha investeerida tegevustesse, milleks need hooned algselt rajati. Toetusmeetme tingimustega tagatakse omavalitsuste hoonefondi uuenemine võimalikult ühtlases tempos üle Eesti. Tegevusega on plaanis jätkata ka järgnevatel aastatel.

Maakondlikud arengustrateegiad kui kriisikindluse tööriist

Igal Eesti maakonnal on oma arengustrateegia, mille elluviimist toetame ministeeriumina iga-aastaselt – 2025. aastal viie miljoni euroga. Maakondlik arengustrateegia on alus, millele tuginedes saavad maakonna kohaliku omavalitsuse üksused ja nende koostööpartnerid ühiselt maakonna arengut suunata. Strateegiates on järjest selgemini esile toodud kriisikindlus ja toidujulgeolek. Mõned näited sellest: Tartu maakond rõhutab energia- ja toidujulgeolekut koos toimepidevusega; Saaremaa käsitleb toidusõltumatust saareloogika osana; Jõgevamaa seob kriisivalmiduse energiajulgeoleku, toidujulgeoleku ja toimiva kriisikommunikatsiooniga.

Ilma valdkondlike poliitikasuundade koordineeritud panuseta ei ole tasakaalustatud regionaalne areng saavutatav. Maakondlik strateegiline koostöö on mitmetasandilise valitsemise praktiline väljendus – see seob riiklikud sihid kohaliku rakendusega.

Rahvusvaheline koostöö – kriisikindlus üle piiride

Piirkondlik vastupanuvõime ei piirdu riigipiiridega. 2025. aastal käivitus Interregi raames mitu Läänemere piirkonna ja Eesti-Läti koostööprojekti, mis tugevdavad nii kogukondade kerksust kui ka toidujulgeolekut.

- ✘ **CREWS – kogukondade roll kriisiohjes.** Päästeameti osalusel käivitatud projekti CREWS raames arendatakse mehhanismi, mis aitaks kaasata kohalikke kogukondi süsteemselt kriisideks valmistumisse. Projekti tulemusel valmivad koostöömudel ja digitaalne tööriist avaliku sektori ja kodanikuühiskonna paremaks koordineerimiseks Läänemere piirkonnas.
- ✘ **PestSpace – tehisintellekt põllumajanduse kaitseks.** Tartu Ülikooli juhtimisel ja Maaelu Teadmiskeskuse osalusel arendatav PestSpace kasutab keskkonnast pärit DNA-d ja tehisintellekti, et tuvastada varakult meile levida üritavaid uusi taimekahjureid. See aitab põllumeestel ja ametiasutustel ohule kiiresti reageerida ning vähendab sõltuvust haavatavatest tarneahelatest.
- ✘ **Projekti Smart Skies** raames katsetavad Eesti ja Läti ühiselt droonipõhiseid seirelahendusi kriitilise taristu ja territooriumide jälgimiseks. See parandab omavalitsuste olukorrateadlikkust ning võimaldab riske varakult tuvastada ja neile kiiremini reageerida. Projekti raames töötatakse välja ühised piiriülesed protseduurid, mis suurendavad valmisolekut ja koordineeritud tegutsemist.
- ✘ **Projektiga PharmaBoost** panustavad Eesti ja Läti oma tervishoiusüsteemi toimepidevusse, arendades kulutõhusamat ja keskkonnasäästlikumat tootmistehnoloogiat ravimite kriitiliste toimeainete valmistamiseks. See vähendab riikide sõltuvust haavatavatest rahvusvahelistest tarneahelatest ja toetab elutähtsate ravimite kättesaadavust kriiside korral.

Need näited kinnitavad, et regionaalne areng ja rahvusvaheline koostöö on ühtse kriisikindluse tagamise süsteemi osad.

Kriisikindlus algab kohapealt. 2025. aasta kogemus kinnitab, et kriisikindluseks ei piisa riiklikest reservvarudest või kaitsekulutustest. Kriisikindlus on tagatud siis, kui

- ✓ igas piirkonnas on inimesed, kes töötavad ja maksavad makse;
- ✓ teenused toimivad igas toimepiirkonnas;
- ✓ kohalik toit jõuab kohaliku tarbijani;
- ✓ kogukonnad on võimelised ise oma tegevusi korraldama ja kriisidele reageerima.

Regionaalpoliitika tähendab ääremaade toetamist, kuid ühtlasi ka Eesti kui terviku tugevdamist ja läbimõeldud ruumilist planeerimist. Üleriigiline planeering „Eesti 2050“, mis seab riigi pikaajalised ruumilise ja regionaalse arengu eesmärgid, rõhutab muu hulgas ruumilise planeerimise kaalukat rolli Eesti julgeolekupoliitika elluviimisel ning piirkondade kriisivalmiduse ja turvalisuse tagamisel.

Tasakaalus regionaalpoliitika ja tugevad keskused kokku tähendavad suuremat kriisikindlust ja julgeolekut. Ja selle võrrandi keskmes on üks lihtne tõde: julgeoleku, sealhulgas toidujulgeoleku, võtmeks on üle Eesti elavad ja tegutsevad inimesed.

Viimati uuendatud 08.04.2026

Strateegilise partnerluse arendamine on tähtis meile nii Euroopa Liidus kui väljaspool

2024. aasta lõpus alustas tööd Euroopa Komisjoni uus koosseis ning 19. veebruaril 2025 avaldati **Euroopa Liidu strateegiline dokument „Põllumajanduse ja toidu visioon“**, mis seab pikaajalised suunad Euroopa põllumajanduse ja toiduvaldkonna kujundamiseks tulevaste põlvkondade jaoks. Visioon rõhutab vajadust arendada konkurentsivõimelist, vastupidavat ja uuendusmeelset toidusektorit, mis suudab toime tulla globaalse konkurentsi ja geopoliitiliste muutustega.

2025. aasta avaldati ka ettepanek liidu ühise põllumajanduspoliitika suundadeks järgmisel rahastusperioodil, millel on oluline roll poliitika edasisel kujundamisel ja rakendamisel. Seisame Euroopa

Komisjonis selle eest, et poliitika kujundamisel arvestataks ka Eesti põllumajandussektori struktuuri ning geograafilisi eripärasid. Samuti peame oluliseks võimalust toetada põllumajandustootjaid võimalikult suurel määral nii igapäevates kui kriisiolukorra tegevustes.

Seda peaks peegeldama ka liidu uus mitmeaastane eelarve, mille ettepanekuga tuli komisjon välja mullu juulis. Eelarve maht on ligi kaks triljonit eurot ning selle peamised prioriteedid on piirkondade ühtekuuluvus, konkurentsivõime, teadusuuringud, julgeolek ning liidu roll globaalsel areenil.

Läbirääkimistes on kiiresti selgunud ka põhikonflikt. Ühel pool on liidu eelarvesse suuremat osa maksvad ja reformimeelsed riigid, kes näevad põllumajandustoetustes valdkonda, kus oleks võimalik kokku hoida või vähemalt raha ümber suunata innovatsiooni ja konkurentsivõime toetamiseks. Teisel pool on suur osa liikmesriike, kelle jaoks põllumajandus Euroopa Liidus on nii sotsiaalne kui ka geopoliitilise kaaluga küsimus.

Ka Eesti vaates on ühise põllumajanduspoliitika rahastus otseselt seotud julgeoleku, vastupanuvõime ja Euroopa strateegilise autonoomiaga. Suurem paindlikkus eelarves ei tohi tähendada varjatud riigistamist. Eesti näeb tugevat Euroopa Liitu kui kaitset väikeriikidele – ühised reeglid on meie kindlustuspoliis. Seetõttu suhtume ettevaatusega ideedesse, mis annaksid liikmesriikidele liiga suure otsustusõiguse ilma selgete miinimumstandardite ja rahastusgarantiideta.

Ukraina sõja ja globaalsete tarneahelate ebakindluse taustal on toidutootmine taas saanud strateegilise kaalu, mida ei saa eelarveläbirääkimistel ignoreerida.

Olulisel kohal on **rahvusvaheline koostöö ning turgude mitmekesistamine**, et vastata nii siseturu kui ka ekspordivõimalustega seotud väljakutsetele. 2025. aastal tegelesime rahvusvahelise kaubanduse mitmekesistamisega ning partnerlussuhete laiendamisega nii mitme- kui ka kahepoolset. Liidu tasandil hoogustasid vabakaubanduslepingute läbirääkimised: olulisim areng oli Mercosuri ehk Lõuna Ühisturuga lepingu sõlmimiseks vajaliku heakskiidu saamine; turu suurust arvestades olid märgilise tähtsusega ka läbirääkimised Indiaga. Meie multilateraalsed tegevused toetasid sama eesmärki, väljendudes aktiivses osalemises aruteludes, mis aitavad avada uusi eksporditurgusid nii Euroopa Liidu kontekstis kui ka sellest väljaspool.

Jätkasime ka **kahepoolse koostöö ning lepingute arendamist** toidu varustuskindluse, tarneahelate toimepidevuse, põllumajanduse, toidustandardite ja maapiirkondade arengu valdkonnas. Lisaks partneritele Euroopa Liidust laiendasime koostööd ka riikidega nagu Norra, Hiina, India, Araabia Ühendemiraadid ja teised, eesmärgiga luua uusi ekspordivõimalusi ning tõsta Eesti toidusektori rahvusvahelist konkurentsivõimet. Balti riikidega koordineerisime ühiseid samme ja vahetasime teavet riskide, varude ja turuolukorra kohta.

Osalesime ka **ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni (FAO) 44. konverentsil**, kus rõhutasime

Euroopa Liidu ühispositsiooni raames vajadust keskenduda piiratud ressursside tingimustes prioriteetsetele valdkondadele, sealhulgas rahvusvahelisele koostööle lähenemise „Üks tervis“ raames ning piiriüleste nakkushaiguste teemadel. FAO plaanitavad võimalikud reformid kinnitavad, et organisatsioon peab olema oma eesmärkide täitmiseks võimekas (*fit for purpose*) ning et rahvusvaheline koostöö ja teadmiste jagamine mängivad kandvat rolli toiduga kindlustatuse ja kestliku põllumajandussüsteemi edendamisel. Samavõrd olulised on ka muud, tehnilisema iseloomuga tegevused ja kohtumised olulistest rahvusvahelistes organisatsioonides, mis tervikuna toetavad meie eesmärkide saavutamist. Eesti panus aruteludesse, mis käsitlevad rahvusvahelisi partnerlussuhteid, globaliseerumise mõjusid ja standardite kooskõlastamist, on märkimisväärne.

Euroopa Liidu laienemine ja meiega sarnase väärtusruumi laiendamine Euroopas on Eesti välispoliitika üks peamisi strateegilisi eesmärke. Need peegeldusid otseselt ka meie kahepoolsetes välissuhetes. Eraldi esiletõstmist väärib koostöö hoogustumine **Moldovaga**: veame Euroopa Liidu mestimisprojekti Moldova põllumajandus- ja toidusektoris, mille eesmärk on viia Moldova avaliku põllumajandustoetuste süsteem ning andmehaldussüsteemid vastavusse liidu standarditega. Lisaks käis Moldova delegatsioon Eestis programmi TAIEX raames õppevisiidil, mille käigus tutvustasime neile Eesti põllumajanduse nõustamissüsteemi ning **AKISE** ehk põllumajanduse teadmussiirde ja innovatsioonisüsteemi mudelit.

Veebruaris allkirjastati **Eesti ja Ukraina põllumajanduskoostöö tegevuskava 2025–2029**, mis loob pikaajalise raamistikuga koostööplatvormi kogemuste vahetamiseks, turule juurdepääsu parandamiseks ning Euroopa integratsiooniga seotud kogemuste jagamiseks.

Poliitikakujundamise jaoks vajalikud uuringud muutuvad teadmus- ja analüüsipõhisemaks

Selleks, et muuta poliitikakujundus ministeeriumis teadmus- ja analüüsipõhisemaks, käivitasime 2025. aastal 14 uut teadusuuringut. Neist kolme rahastati lisaks ministeeriumi eelarvele ka Haridus- ja Teadusministeeriumi programmist RITA+ ja kaht Keskkonnainvesteeringute Keskuse kliima ja energiapoliitika uuringute programmist.

2025. aastal alustas Haridus- ja Teadusministeerium ministeeriumite valdkondlike teadustöö rahastussüsteemi ümberkorraldamist. Poliitikakujunduseks vajalikke strateegilisi uuringuid saavad ministeeriumid alates 2027. aastast tellida läbi uue strateegiliste uuringute programmi (SUP). Programmi eesmärk on tugevdada teaduse rolli suurte ühiskondlike probleemide lahendamisel. Mullu oli peamine väljakutse suunata programm ministeeriumi valdkondliku teadus- ja arendustöö vajadustest lähtuvasse formaati.

Toidujulgeoleku tagamise üks sõlmküsimusi on oskus prognoosida kriise ja hinnata riske ning töötada välja nende ennetamiseks efektiivsed ja kulutõhusad meetmed. Prognoosimudelite loomisel ja riskihindamise metoodikate arendamisel on määrava tähtsusega teaduspõhisus. Olulisemad mullu alguse saanud strateegilised uuringud keskendusid just prognoosi- ja riskihindamise mudelite väljatöötamisele. Uuringuid rahastatakse Haridus- ja Teadusministeeriumi programmist RITA+.

Strateegilisest vaatest tehtav uuring keskendub loomataudidele prognoosimise ja seire mudeli arendamisele sigade Aafrika katku näitel. Uuringu eesmärk on luua andmepõhine mudel, mis võimaldaks prognoosida loomataudide leviku riski ja määrata ohutasemeid. Diferentseeritud ohutasemed võimaldavad kehtestada kõrgema riskiga kohtades rangemaid ja madalama riskiga kohtades leebemaid bioturvalisuse nõudeid ja ennetusmeetmeid, selmet nõuda kõikjal ühtsete reeglite järgimist. Nii saab paremini ennetada suuri haiguspuhanguid, kuid samal ajal vältida ka liigseid piiranguid piirkondades, kus oht on väike. Uuring analüüsib ka Eestis kehtivaid ja rahvusvahelisi bioturvalisuse nõudeid ning annab soovitusi, millised meetmed oleksid Eesti tingimustes kõige mõjusamad. Taudipuhang ei tähenda ainult loomatervishoiu probleemi, vaid ka ettevõtete sissetulekute langust, lisakulusid ja mõnikord tootmise pikemaajalist seiskumist. Algatatud uuringu eesmärk on töötada välja majandusliku mõju hindamise metoodika, mis aitaks pärast taudipuhangut võtta proportsionaalseid taastamismeetmeid.

Põllumajandus- ja Toiduameti tellitud uuring loob toidusüsteemi tervikliku riskimudeli. Praegu hinnatakse Eestis loomade, taimede, toidu, keskkonna ja inimtervise suhtes esinevaid riske suuresti eraldi ning eri asutustes. Tulemuseks on killustatud pilt. Igaüks näeb oma osa, kuid süsteemseid haavatavusi ja riskide koosmõju on raske märgata. See seab ohtu toidujulgeoleku, sest kriisid tekivad sageli just mitme teguri koosmõjul. Uuringu eesmärk on siduda olemasolevad andmed (registrid, seire, järelevalveandmed, tootmisandmed, keskkonna- ja terviseandmed) ühtseks ja arusaadavaks riskipildiks ning luua põhimõttest „Üks tervis“ lähtuv riskimudel. See aitab riigil paremini otsustada, millised riskid on kõige kriitilisemad ning kuhu suunata

ressursse seireks ja järelevalveks. Lisaks toetab terviklik riskimudel ka riskipõhist järelevalvet: kontrollida saab rohkem suurema riskiga kohti, vähendades samal ajal ettevõtjatele tarbetut dubleerimist ja koormust.

Toiduinnovatsiooni turule jõudmise kitsaskohtade analüüs

2025. aastal oli ministeeriumi jaoks toidujulgeoleku ja varustuskindluse vaates oluline küsimus, kuidas tagada see, et innovatsioon Eesti toidusektoris jõuaks turule ohutult, kuid ka piisavalt kiiresti. Toidujulgeolek ei sõltu ainult põllumajandustoodangu mahust, vaid ka sellest, kui paindlik on meie toidusüsteem kriisides – kas ettevõtted suudavad arendada uusi koostisosi ja alternatiivseid tootmistehnoloogiaid? Just seetõttu alustasime 2025. aastal tööd selle nimel, et luua võimalused eksperimenteerida toitudega, mis vajavad turule toomiseks luba, ja kaardistada kitsaskohad lubade taotlemisel. Tulemuse koondasime memorandumisse, mis annab ülevaate kehtivatest nõuetest ning võimalikest lihtsustustest.

Paljud toidud ja toidu koostisosad vajavad enne turuleviimist luba Euroopa Liidu tasandil – nt uuendtoit, lisaained, lõhna- ja maitseained, ensüümid ja geneetiliselt modifitseeritud toit. Suurem osa nõudeid loaga toituledele tulenevad liidu otsekohalduvatest õigusaktidest. Peale EFSAlt (Euroopa Toiduohutusamet) loa taotlemise sujuvamaks muutmise võimaluste soovisime kaardistada ka seda, kuidas saaksime ettevõtjaid lubade taotlemisel kohalikul tasandil toetada.

Eraldi oli fookuses uuendtoit (ingl *novel food*), milleks loetakse toitu või toidu koostisosas, mida ei olnud Euroopa Liidus enne 15. maid 1997 märkimisväärselt inimtoiduks kasutatud ning mida tohib turule lasta üksnes pärast Euroopa Komisjonilt loa saamist EFSA teadusliku ohutushinnangu alusel. Analüüsides ja turuosaliste kogemusest selgub, et kuigi seadusandlus võimaldaks loani jõuda umbes 18 kuuga, venib protsess praktikas keskmiselt ligi 30 kuuni ning tõendusmaterjali kogumine kujuneb väga kulukaks. Probleemiks on taotluste ebaühtlane kvaliteet, mis teeb menetlused ebatõhusaks, kuna korduvalt tuleb küsida lisateavet. Näiteid toodud põhjustest: juhendite keerukus, piiratud sisuga eelnõustamine ning läbipaistvuse määrusest tuleneva uuringust etteavitamise kohustuse ebakorrektnen täitmine. Toidujulgeoleku vaatest tähendab see seda, et sektoril on raskem kiiresti kohaneda ning uute lahenduste kasutuselevõtt jõuab turule aeglasemalt.

Lisaks töid tootjad probleemina välja selle, et liidus kehtiv õigusraamistik ei võimalda loamenetlusega toitu enne loa saamist turul katsetada (sh ka tasuta pakkumise kaudu), mistõttu jääb tarbijatelt varane tagasiside sageli saamata. Euroopa Liidu tasandil kaalutakse mõtteid, kuidas luua selleks kontrollitud võimalusi, näiteks nii-öelda regulatiivliivakasti-laadsed lahendused, kuid praegu neid mehhanisme veel pole.

2025. aastal tehtud töö loamenetlusega toitude valdkonnas sidus ühte kaks meie kui ministeeriumi eesmärki: toidujulgeoleku ja toidu varustuskindluse tagamine ning asjaajamise lihtsustamine. Kui ettevõtjad saavad suurema selguse küsimuses, kuidas tooteid ohutult katsetada ning loamenetluseks korrektselt valmistuda, siis jõuavad ka uued toidulahendused kiiremini turule.

Viimati uuendatud 08.04.2026

Ühistransport võimaldab elanikele ligipääsu vajalikele teenustele ja töökohtadele

Eesmärk viia läbi liikuvusreform (ühistranspordireform), sünkroonida eri transpordiliigid ning arendada nõudepõhist liikuvust on seatud Vabariigi Valitsuse 2023. aasta tegevusprogrammis.

Elanikkonna liikuvusharjumuste muutumine ja auto suurem kättesaadavus on loonud Eestis olukorra, kus ühistranspordi areng ei vasta ühiskonna ootustele. Seniste trendide ümberpööramine säästlike liikumisviiside osakaalu suurendamiseks eeldab fundamentaalseid muutusi liikuvuskorralduses, mille teostamiseks on ellu kutsutud ühistranspordireform.

2025. aastal keskendusime sellele, et ühistransport oleks paremini kasutatav nii toimepiirkondade äärealadel kui ka suuremate keskuste mõjupiirkondades ja keskuste vahel.

Reformi elluviimisel lähtusime neljast omavahel põimunud sihist: parandada ligipääsu teenustele ja võimalustele, kasvatada ühistranspordi kasutust, suurendada kulutõhusust ning vähendada veondussektori keskkonnamõju ja ühiskondlikke kulusid.

Andmepõhine planeerimine ja läbipaistvam juhtimine

Leiame, et ühistransporti tuleb juhtida andmete ja koostöö abil – läbipaistev info ja ühine arusaam aitavad teha paremaid otsuseid.

Aastal 2025 tegime olulise sammu andmepõhise juhtimise suunas: käivitasime ühistranspordi andmete analüütika ning tegime andmed kättesaadavaks ka ministeeriumi kodulehel. See võimaldab paremini hinnata liinide kasutust, teenuse toimivust ja vajalikke muudatusi ning tagab arenduste põhjendatuse nii riigi kui ka piirkondlike partnerite vaates.

Teenuse kujundamisel toetusime üha enam koostööle, milleks korraldasime liinivõrguanalüüsi koosloome seminari seitsmes Eesti maakonnas. Koosloome vormis kogusime kohaliku tasandi tagasisidet liikumisvajadustest ning koostasime uue piirkondliku liinivõrgu ettepaneku, et tulevased muudatused oleksid nii sisuliselt õiged kui ka piirkondlikult mõistetavad.

Ühistranspordi kasutatavust kirjeldavad andmed avaldame oma [kodulehel](#).

Liinivõrgureform: taktipõhisus ja seostatud ühendused

Meie sõnum on see, et parem ühistransport sünnib võrguna – rong ja buss peavad töötama koos ning vajadusel ümberistumine peab olema loogiline osa teekonnast.

Liinivõrgureformi keskmes on kolmetasandilise taktipõhise liinivõrgu ülesehitamine ning nõudepõhise ühistranspordi laiapõhjaline juurutamine. 2025. aastal jõudsime praktiliste muudatusteni seal, kus nende potentsiaal ja mõju on suur.

Olulise arenguna käivitasime Lääne-Harju suunal rongiliikluses taktsõidugraafiku. Taktipõhine graafik muudab teenuse kasutaja jaoks lihtsamaks ja usaldusväärsemaks: väljumised on korrapärased ning ühendus ei sõltu üksikute kellaaegade meelespidamisest.

Samuti käivitasime Harjumaal rongisõidugraafikuga seostatud bussiliiniühendused. See on oluline samm ühe süsteemi loogika suunas, kus buss ei konkureeri rongiga, vaid toidab seda – tuues inimesed jaamadeni ning parandades ühendusi piirkondades, kus raudtee ei kata kogu liikumisvajadust.

Digilahendused ja teenuse kvaliteet: paremini hallatav, paremini nähtav

Meie jaoks on hea teenus nähtav ja prognoositav – reaajajateave ja ajakohased sõiduplaanid on kvaliteedi alus.

Aastal 2025 parandasime teenuse kvaliteeti ka läbi tehnoloogiliste lahenduste. Läksime üle kaasaegsele sõiduplaanide haldamise tarkvarale, mis loob eeldused täpsemaks plaanimiseks, kiiremateks muudatusteks ja paremaks andmekvaliteediks kogu süsteemis.

Reisija vaatest on märgiline areng see, et maakonnabusside asukohad on reaajas nähtavad reisiplaneerijas peatus.ee. Reaalajateave vähendab ebakindlust, aitab ümberistumisi paremini plaanida ja tõstab teenuse usaldusväärsust – see on üks praktilisemaid viise ühistranspordi atraktiivsuse kasvatamiseks.

Investeeringud: üleminek säästlikumale kütusele

Reformi üks eesmärke on vähendada veondussektori keskkonnamõju ja ühiskondlikke kulusid, sh CO₂-heidet ja maanteed liikluskoormust. 2025. aastal avasime kohalikele omavalitsustele võimaluse taotleda toetust elektribusside soetamiseks. See aitab kiirendada bussipargi uuendamist, vähendada kohalikke heitmeid ning toetada üleminekut säästlikumale ühistranspordile.

Õigus- ja haldusruum: lihtsamad protsessid

Ühistranspordi toimimiseks on lisaks liinidele ja sõidukitele vaja ajakohast õigusruumi ning sujuvaid haldusprotsesse. 2025. aastal lihtsustasime takso teenindajakaartide menetlemist, vähendades ebavajalikku halduskoormust.

Samuti koostasime ühistranspordiseaduse muutmise väljatöötamiskavatsuse, kuna vajab ajakohastamist ning täiendatud õigusliku raamistiku loomist lahendamist vajavatele probleemidele, et toetada ühistranspordi üleriigilise juhtimissüsteemi ja tööjaotuse arengut. See loob eeldused järjepidevaks reformiks ka tulevastel aastatel.

Olulisemad saavutused reformi käigus aastatel 2024–2025:

- ✓ käivitasime Lääne-Harju rongiliikluses taktsõidugraafiku;
- ✓ lõimisime Harjumaal bussiühendused rongigraafikuga;
- ✓ muutsime keskkonnas peatus.ee kättesaadavaks reaalajateabe;
- ✓ vedasime piirkondlikku koosloomet liinivõrgu arendamiseks seitsmes maakonnas;
- ✓ parandasime süsteemi juhtimisvõimekust uue sõiduplaanitarkvara ja analüütika abil;
- ✓ toetasime omavalitsuste rohepööret elektribusside soetamise meetmega.

Reformiga on plaanis korraldada ümber ühistransport, lähtudes reisija vajadustest. Ümberkorralduste keskmes on eri transpordiliikide seotus ja ühtne piletisüsteem ning põhieesmärk on muuta reisija teekond mugavamaks ja kiiremaks.

Ühistranspordireform otsib vastuseid küsimusele, kuidas tagada maapiirkondade elanikele ligipääs igapäevaeluks vajalikele teenustele, haridusele ja töökohtadele ning mil moel kasvatada ühistranspordi kasutajate osakaalu suurte keskuste mõjupiirkonnas ja nende vahel.

Viimati uuendatud 08.04.2026

Valdkondlikud andmeallikad

- ✂ Toiduaine- ja joogitööstus: näitajad
- ✂ Põllumajandus: näitajad
- ✂ Kalandus: näitajad
- ✂ Põllumajandus ja keskkond: näitajad
- ✂ Ranna ja sisevete kalanduse töölaud
- ✂ Piirkondliku statistika töölaud
- ✂ Piirkondlike põhinäitajate töölaud
- ✂ Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti (PRIA) statistika töölaud
- ✂ Maaelu Teadmuskeskuse (METK) turuinfo
- ✂ Põllumajandusliku kestlikkuse andmevõrk (FSDN)
- ✂ Regionaal- ja põllumajandusministeeriumi programmid
- ✂ Regionaal- ja põllumajandusministeeriumi uuringud
- ✂ Põllumajandus- ja Toiduameti (PTA) registrite ülevaade
- ✂ Euroopa Liit: Agri-Food portaal
- ✂ Väliskaubanduse töölaud
- ✂ Majandusülevaate töölaud
- ✂ Ühistranspordi töölaud: buss, lennuk, laev